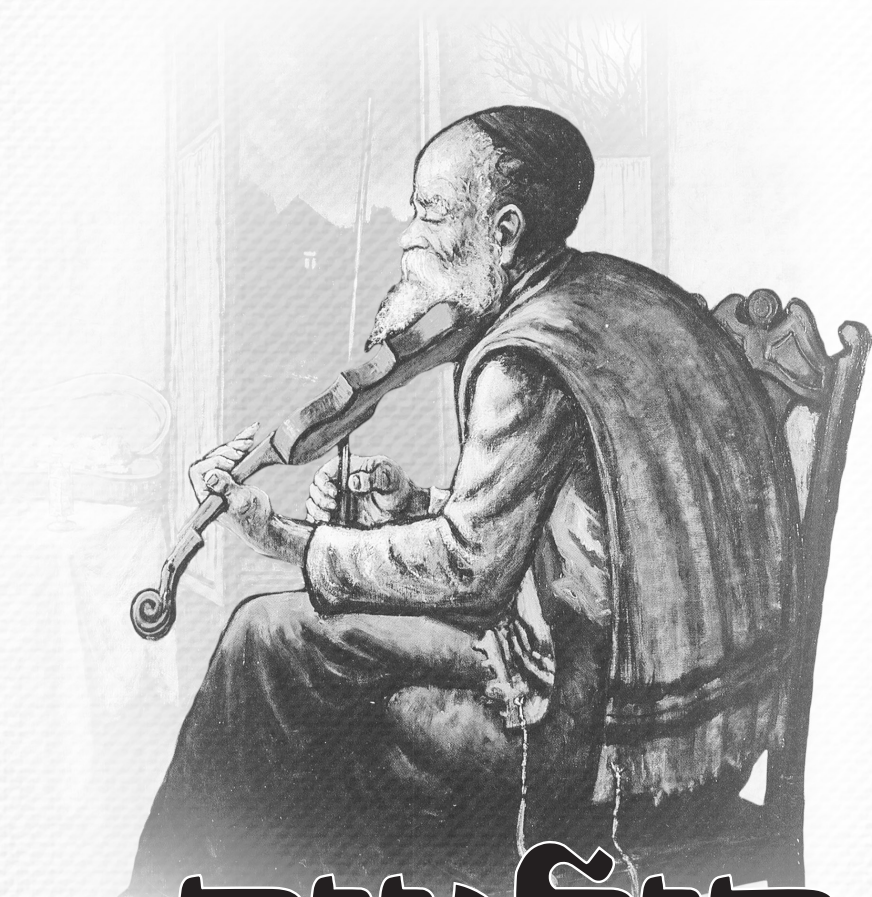

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

קול למזוס הנפש

הצצה לעולם
הנגינה החב"די

פרקים מתוך קובץ 'לחלוחית חסידית'
שיראה אור אי"ה בקרוב

ש.ר.ת. 5775/2015

נערך ויוצא לאור על ידי
מערכת אוצרות - תשורות

כתיבה: מענדי קלפמן, ישראל גדסי;
עריכה: יוסי אקסלרוד;
הגהה: מ. נוטיק;
עיצוב ועימוד: מ. קוסטה;

© כל הזכויות שמורות
לתגובות: otzarott@gmail.com

פתח דבר

קובץ זה "קולמוס הנפש", שמו לקוח מהפתגם הידוע של כ"ק אדמו"ר הזקן "הלשון הוא קולמוס הלב והניגון הוא קולמוס הנפש", מטרתו ללקט עובדות, סיפורים, אמרות ופתגמים, מאת רבותינו נשיאנו וגדולי החסידים אודות הניגון החסידי, החסיד המנגן, ואודות ה'קולמוס' בו מבטאת הנפש את מהלכיה הלא הוא הניגון.

אמר פעם משפיע חסידי באמצע התוועדות כטוב ליבו ב'משקה': מאיפה אנחנו יכולים כיום לדעת על מעלתם של גדולי החסידים, על התמסרותם הבלתי מתפשרת לעבודה פנימית, ועל דמותם בעלת שיעור קומה גבוה במיוחד? הסיפורים שסיפרו לנו על החסידים - יכול להיות שלא נשמרו בדיוק, דברי ההתעוררות שלהם בהתוועדויות - מניין לנו שבאו אכן מפנימיותם? אלא, סיים המשפיע, ההוכחה הטובה ביותר לכך היא הניגונים שלהם...

הסיבה לכך היא כיון שעל השכל ניתן לשקר, גם על המידות ניתן להערים, אך על הנפש עצמה אי אפשר לשקר. ולכן, הניגון שהוא הרי "הקולמוס" בו כותבת ומבטאת הנפש את הלכי רוחה, הוא ההוכחה הטובה ביותר לפנימיות שהיתה נחלת החסידים בדורות עברו.

כמובן שאודות הניגונים החב"דיים ניתן למלא כמה כרכים, אך במסגרת זו התמקדנו בעניינים השייכים ל"תורה שבעל פה" - דהיינו התבטאויות, סיפורים ו"וואָרטים" מרבותינו נשיאנו וזקני וגדולי החסידים והמשפיעים בנושאים עליהם מדובר בקובץ, ולא (כ"כ) בעניינים השייכים ל"תורה שבכתב" - דהיינו שיחות ומאמרים מרבותינו נשיאנו בנושאים אלו.

בספר "היום יום", שהינו "לוח אור ורוע לחסידי חב"ד" נכתב (כא מנחם אב): "ההתעסקות בדרכי החסידות הוא חובת גברא מבלי הבל בין גדול וקטן בידיעת דא"ח". וכמובן ג"כ מעצם הביטוי "דרכי החסידים", ע"ד משל מאדם הרוצה להגיע פלונית, שעליו ללכת בדרך המובילה אליה, המכונה "דרך (עיר) פלונית" כך כל הרוצה להיות חסיד עליו ללכת בדרכי החסידים, שרק בכוחם להביאו להיות חסיד בפועל.

בחשיבות ההכרח ב"דרכי החסידים" ניתן לומר, שע"י ההתעסקות והעיון בכתבי רבותינו נשיאנו בלבד (על אף שהיא עיקר העבודה ואין צורך לפרט את מעלותיה), יתכן שיאגור החסיד את הדברים במוחו בלבד (ע"ד "חמור נושא ספרים") ולא יביאם לידי פועל בעבודה בחיי היום יום; והשקיעה והחיות בדברים הקשורים דוקא ל"דרכי החסידות" (שמעבר לתורת החסידות), בכוחם להכניס את החסיד לחיים של ממש בעניני החסידות ודרכיה, שתוצאתם היא בכך שיהיה חסיד בפועל ממש.

ובענין זה מודגשת ייחודיותו של קובץ זה בו לוקטו ענינים אלו, כך שכל הצמא לדבר ה' יוכל להרוות את צמאונו בצורה הטובה ביותר כשולחן הערוך ומוכן לפני האדם.

ע"פ דברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בדבר מלכות דש"פ חיי שרה תשנ"ב: "החידוש שנתוסף במיוחד בזמן האחרון בעבודת השליחות: לקבל פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה. . . חידוש כללי ועיקרי, שאינו רק פרט (או כלל) נוסף בשליחות, אלא עיקר וענין כללי ביותר, ועד הענין הכי כללי ביהדות - הכנה לביאת משיח צדקנו - שמקיף את כל הנקודות והפרטים של עבודת השליחות", מובן שגם דברים אלו הינם חלק מהעבודה לקבל פני משיח צדקנו.

לחוברת זו נוסף חלק מיוחד העוסק בניגונים שחוברו ע"י חסידים מידי שנה לרגל יום ההולדת של כ"ק אד"ש מה"מ, ניגונים אלו הקובעים ברכה לעצמם, סוקרו בהרחבה בחלק זה של החוברת, וכמו כן באה בסופו רשימה מפורטת של כל הניגונים לאורך השנים.

חוברת זו הינה המשך לחוברת לחלוחית חסידית שיצאה לאור שנה שעברה, והינה תדפיס מתוך קובץ רחב ומוגדל שיראה אור בעז"ה בו יהיו מגוון רחב יותר של נושאים ותוספת הרחבה גם בנושא זה. ומכיון שכן, הליקוט שבקובץ זה הינו חלקי בלבד, לפי האפשרויות והזמן שעמד לרשות המערכת, ופשוט ש"יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן" וישנו עוד חומר רב שלא הגענו אליו ועוד חזון למועד אי"ה.

אודות הליקוט שבחוברת יש להדגיש:

- במלאכת הליקוט והעריכה הסתייענו בתורת רבותינו נשיאנו הענפה, בקבצים, עלונים ותשורות שונות, ובספרי סיפורים חסידיים ותודתנו נתונה למו"לים של ספרים אלו.

• בתוך הקובץ נמצא חומר רב שתורגם מהמקור באידיש ללה"ק ע"מ שהקורא הצעיר והמתחיל שאינו דובר אידיש יוכל לרוץ בו. התרגום נערך ע"י המערכת והוא ללא אחריות כלל, וכמובן שכדי להבין היטב את עומק הדברים יש להסתכל במקור בשפת האידיש.

• כיון ש(כאמור) החומר שבחברת הוא בכחינת "תורה שבעל פה", יש לשים לב לכך שחלק מדברים אלו נאמרו במצבים מסוימים ולאנשים פרטיים, ולא דווקא שהדברים מתאימים גם לאדם אחר בזמן ובמקום אחר, וממילא על הקורא הנבון לשים לב היכן נאמרו הדברים ולאוזני מי הם יועדו וד"ל.

•

החברת יוצאת לאור כזכרון טוב מיום כלולות החתן הרה"ת מנחם מענדל שי" והכלה מרת ברכה גיטל תחי' קונסטנטיני, על יסוד המנהג בו נהג כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ צ"ע חילק תשורה בחתונתו של כ"ק אד"ש מה"מ.

יהי רצון מהשי"ת שיהא הבנין "בנין עדי עד על יסודי התורה והחסידות כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות" וחדורים בשליחות היחידה - "קבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש", ויעמידו בנים ובני בנים חסידים פנימיים ויסודיים, "אנשי משה", המסורים בלב ונפש למלכנו משיחנו ומקושרים אליו בחבלי עבותות אהבה.

בטוחים אנו שההליכה בדרכי החסידים וההוספה בלחלוחית החסידית יוסיפו בהתקשרותם של אנ"ש והתמימים לכ"ק אד"ש מה"מ וממילא יוסיפו גם בהתמסרות לשליחותו האחרונה והעיקרית "קבלת פני משיח צדקנו", ועי"ז נזכה במהרה לקיום נבואתו העיקרית "הנה זה משיח בא", ואזי נעמוד כולנו יחדיו לפני מלכנו משיחנו ונכריז בפניו מתוך אחדות החסידים בשמחה רבה ובביטול עצום:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מערכת אוצרות חסידים

ימות המשיח, כ"ד סיון תשע"ח
חיי"ם שנה לנשיאות כ"ק אד"ש מה"מ וקט"ז שנים להולדתו
צפת עיה"ק, ארה"ק ת"ו

פרק א

הנגינה החסידי

אוצר סיפורים ופתגמים אודות הניגון החסידי
כחלק מרכזי בדרכי החסידים והחסידות

הוראה נוספת וג"כ עיקרית בענין השירה בנוגע לעבודת
התפלה (שנקראת גם בלשון רינה (שירה)) באופן של שירה
(כידוע שרבינו הזקן הי' מתפלל בקול ושירה) - שנוסף על
השירה הקשורה עם העלי' מלמטה למעלה, צ"ל עכשיו
(לאחרי גמר כל העליות) השירה שמצד הדביקות וההתכללות
בהעליון, כהכנה והתחלה ל"שיר חדש" דלעתיד לבוא.

(דבר מלכות ש"פ בשלח - שבת שירה תשנ"ב)

שפת הנשמה היא שפת הנגינה. על מנת לעבוד
את ה' על פי דרכי החסידות המכוונים, מוכרח
האדם להעזר ב"ניגון חסידי".
כוחו של הניגון להעלות את האדם לגבהים בלתי
מוגבלים, להוציאו מן רפש העולם הזה ולהכניסו
לעולם עמוק ופנימי הרבה יותר.
בעבר, כל חסיד תרגם וחשף את נבכי נשמתו
בדמות ניגון או תנועה שיצא והשתפך מאליו
מרובד פנימי בשעת התעוררות, בזכותם קיבלנו
עשרות ניגונים עמוקים ונפלאים.

פתיחה

מבוא ורקע לתולדות הנגינה החסידית

מאמר מרתק הסוקר את תולדות ומהות הניגון החסידי מאת ה'בעל מנגן' הרה"ח ר' שמואל זלמנוב ע"ה.

כשם שתורת החסידות בכללותה לא הוסיפה ולא גרעה במשהו מחוקות התורה והמצוה, אלא שהכניסה והפייחה רוח חיים חדשים ורשפי אש שלהבת בעבודת הבורא של האיש הישראלי, שבעסקו בתורה או בקיימו אחת ממצוות ה', שיהיה חדור כולו מחיות פנימי ונועם נפשי, כמו שגם כל הנהגותיו צריכות להיות בזריות ובשמחת הנפש, - כן היתה דרכה של החסידות, פעולתה והשפעתה כלפי הנגינה הישראלית.

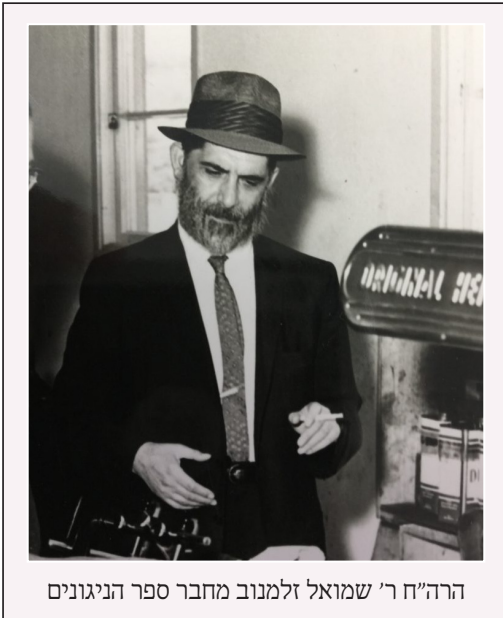
אל נחשוב שהחסידות יצרה כאן דבר חדש שלא היה בעולם. אין הדבר כן. הנגינה היתה קיימת בישראל בצורות שונות בכל משך ההיסטוריה העתיקה שלו ואף גם בתקופת גלותו. אלא שבמשך שנות הגלות מריבוי הנודדים והצרות נתייבשה ונתכרכמה נגינה זו מלחלוחיותה וכאלו נפסקה ממעיינה וממקור חיותה האמיתי.

ובא הבעש"ט ותלמידיו ועוררו בה שוב נשמה.

הבעש"ט וסיעתו, מלבד שהחשיבו את הנגינה כשהיא לעצמה והכירו את רב כוחה לתחיית העצמות היבשות ביהדות, הנה הצליחו במדה מרובה להחדיר מחדש רוח חיים בנגינת ישראל, בהחזירם את הניגונים למקורם הראשון ממנו נבעו מתחלה. אף הוא - הבעש"ט - הכניס בהם מאותה הקדושה ומאותו יופי וזוהר של מעלה ששרו עליהם בתקופת זמן המקדש.

• לכל ההבעות הנפשיות

ולכן הנגינה תופסת עמדה חשובה בחסידות והיא אחת ההנהגות היסודיות שהנהיג הבעש"ט בשיטתו החסידית. מעיקרי החסידות הלא המה: שמחת הלב ודביקות הנפש, בגעגועים וכיסופים לאבינו שבשמים - הנה לכל ההבעות הנפשיות האלו יגיע החסיד בסיוע של הניגון, שבכחו לרומם את הנפש בשליבות

הרה"ח ר' שמואל זלמנוב מחבר ספר הניגונים

סולם האלקים ולהביאו למדרגות גבוהות.

רב כחו של הנגון החסידי העליון והשמח לגרש התוגה ועצבות הלב, שכל כך נמאסות הן בתורת החסידות, וגדול עוזו להכניס במקומן אור חדש של שמחה, חדוה ועליצות הלב, תכונות הנפש שמחוככות ומשובחות בשיטתן של החסידים.

נגינת החסידים קיימת כבר יותר ממאתיים וחמישים שנה, זאת אומרת, מראשית

התגלותה של החסידות בשנת ה'תצ"ד ע"י מורנו ר' ישראל בעל שם טוב נ"ע.

החל ממאורע חשוב זה בתולדות עמנו, נתפתחה הנגינה החסידית ע"י תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיו, רועי ומנהיגי החסידות לדורותיהם ומקומותיהם, שביניהם היו גם מנגנים מצוינים, שחיברו בעצמם כמה נגונים מפורסמים כמו: הרה"ק יחיאל מיכל מזלאטשוב, הרה"ק ר' ארי' ליב הנק' "הסבא משפאלע", הרה"ק ר' לוי יצחק מבראדיטשוב, הרה"ק ר' נחמן מברסלב, הרה"ק ר' אהרן מקארלין, הרה"ק ר' דוד מטאלנא ועוד.

מנהיגי החסידים ראו בשירה ובזמרה חלק חשוב מדרכי החסידות, ולכן חיברו כפי יכלתם בעצמם, או שעוררו את חסידיהם - יודעי נגן - לחבר נגונים מעוררים ולבביים ונגוני שמחה וחדוה.

ויש אשר לפעמים לקחו החסידים מוטיבים שונים מנגוני הרועים המלאים געגועי נפש ועדן, כמו ממדינת וואלאכיי ואוקרינא, מקומות אשר הבעש"ט ורבים מתלמידיו הצדיקים הנסתרים עברו דרך שם עוד בתקופת "התבודדותם", ואחרי שעיבדום ושיכללום, והעלו את "הניצוצות" הטובים שבהם - תיקנום לניגונים חסידיים. זוהי סיבת העובדה, שנמצאים הרבה מניגוני החסידים המושרים בשפת גויים תושבי הארץ ההיא.

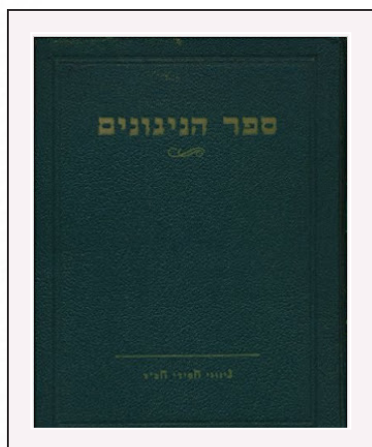
מכל האמור יכולים אנו לקבוע, שתנועת החסידות פעלה רבות לתחיית הנגינה הישראלית. היא שהפיחה מחדש רוח חיים, רגש של חמימות וקדושה בנגון,

עד שבכוחו להרנין את הלב ולשמח את הנפש.

כן נתרבו הנגונים החסידיים שהלכו ונמסרו איש מפי איש וכן נתפשטו אח"כ בכל תפוצות ישראל.

• הנגינה החב"דית

ברם, מתוך חוג התפתחותה של הנגינה החסידית לכל זרמיה וצורותיה השונות, מתגלית הנגינה החב"דית בכל תוקף וזהרה בצבינה וסגנונה המיוחד לה וקובעת ברכה לעצמה.

זרם החסידות החב"דית, אם כי מוצאו ומקורו נובע ממעין החסידות הכללית, שהיא תורת הבעש"ט, בכל זאת זכות יתרה לאדמו"ר הזקן, מחולל שיטת החב"ד ויוצרה, בזה שהעמיק והרחיב את המעין ועשה אותו למעין המתגבר ועולה מתוך מעמקי הפנימיים. אף הוא צלל לתוך מסתורי ומצפוני ים החסידות והעלה בידו אותם הפנינים היקרים שהיו חבויים וגנוזים ועיטרים כמשכצות שיטתו החב"דית.

הנה מה שאירע לתורת החסידות בכללותה אירע לנגון החסידי. בעוד שהבעש"ט הטיל בו נשמת רוח חיים - בא אדמו"ר הזקן והעמיק אותו וגילה לרבים הפנימיות שבנשמת הנגון.

ומכאן נשתזרה נימה חדשה בנגינה החסידית, זוהי הנימה החב"דית, שהיא עמוקה ואצילית יותר מכל אחיותיה בנגינת החסידים.

הנגינה החב"דית מופיעה יחד בשלוב זרוע ובאותו זמן עם התגלות תורת החב"ד בשנת תקל"ב - תקל"ג בערך. וכאמור הי' אדמו"ר הזקן מייסדה הראשון, בהיותו בעל מנגן ורגש פיוטי ממדריגה גבוהה וגם חיבר בעצמו עשרה ניגונים, הנערצים מאד בין החסידים.

נגונו המפורסם ביותר הוא "הנגון של ארבע בבות" הנקרא בפי העולם בשם: "נגונו של הרב" או: "הנגון של אדמו"ר הזקן". נגון זה בוער באש של קדושה ומתוך תנועותיו החוזרות ונמשכות אחרי כוונה אלקית מיוחדת, משתקפת צורת שיטתו החב"דית.

עשרת נגוני אדמו"ר הזקן, כולם כאלו נובעים מלפני ולפנים של הנשמה ומשמשים בתור "משנה" לכל נגוני החב"ד.

מיוחדים ושונים במינם הם נגוני החב"ד בכלל. רובם ככולם רציניים, מוחיים וגם סגנונם החיצוני אופי מיוחד להם, עד שעל נקלה נכירם ונבדילים מבין שאר סוגי נגינות החסידים, בנימתם הפנימית ככצורתם החיצונית.

בעוד שעפ"י רוב, הנגונים החסידיים הכלליים הם קלי המרוצה, המעוררים שמחה וחדוה, - לעומתם נגוני חב"ד ברובם הם כבדי המשקל, בתנועות מתונות וממושכות, העשירות ב"קמטיהם" האופייניים והמביעות עמקות המחשבה והתעוררות פנימית נפשית.

• כמה מעלות וסוגים לנגוני חב"ד

יש ביניהם נגוני געגועים, נגוני התמרמרות, נגוני תקוה, נגוני שמחה וריקוד. אבל כולם כאחד משמשים הבעה למצבי הנפש הפנימיים.

השירה החב"דית היא כולה שירה פנימית העולה ממעמקי הלב והמזעזעת את הנשמה. בכחה של נגינה זו לזכך ולצרף את האדם ולהעלותו למדרגה גבוהה.

עיקר טפוסו של הנגון החב"די היא ההרגשה, כולו בנוי הוא מהרגש הלב ודביקות הנפש ולכך אינו זקוק כשאר הנגונים למלים ותיבות, אדרבא המלים מגבילות אותו. כי הרי הנגון הוא - כמבואר בתורת החב"ד - במדריגה נעלית יותר מהדיבור, עד שמה שאין בכח הדבור לגלות בא ביטוי בתנועות הנגון. ולכן על פי רוב הנגון החב"די מחוסר מלים וכולו אומר שירה.

מטעם זה גם כן, חסידי חב"ד אינם מדקדקים כל כך על חוקי הנגינה האמנותית. כי חפשים הם נגוני החב"ד במדה ידועה, מכל אותן ההגבלות שבמוסיקה. נגוני חב"ד בנויים הם בעיקרם על רגשי הלב הבוער והנלהב ולכן אי אתה יכול לצמצם בכל אותם ההגבלות וחוקי הנגינה של הטון, חציו או רבעו של טון.

עיקר דרישתם של חסידי חב"ד מהנגון, הוא שיהי "ממולא", כלומר שיהי בעל תוכן ושיחזיק בתוכו איזה תמצית פנימית, בבטאו איזה רגש נפשי, אחרת - נגון "שוטה" הוא, זאת אומרת ריק וכלי תוכן מיוחד.

• ניגון מכוון, ניגון ממולא, ניגון שוטה

כי אמנם שלש דרגות בניגונים, נגון מכוון, נגון ממולא ונגון שוטה. נגון מכוון כיצד? - נגון שהוא פרי חבורו של האדמו"ר, הרומז לענין גבוה ונשגב ושכל תנועותיו מכוונות, כמו עשרת הנגונים של האדמו"ר הזקן ושל נשיאי חב"ד שלאחריו.

נגון ממולא, זהו נגון שגדולי החסידים התפללו בו. ונגון "שוטה" כמו הדס שוטה, שאינו אומר ולא כלום. נגון ממולא הוא איפוא זה, שספג לתוכו מאש וחום ההתלהבות של החסיד בעת תפלתו. כידוע שחסיד כשהוא מאריך בתפלתו בהתבוננות וכוונת המוח - הוא מנגן בתפלתו.

כי אמנם הנחה מקובלת היא אצל חסידי חב"ד ושיטתם, אשר ה"קול מעורר הכוונה", ולפיכך החסיד בעמדו בתפלה, כשהוא שקוע במחשבותיו להתבוננות והכרת אלקות, בהבנה והשגה הבנויה על יסודי תורת החב"ד, והענין האלקי נקלט אצלו בהנחה טובה, בטח שמתפעל בנפשו מתוך התעוררות והתלהבות הנובעת מלבו פנימה. אולם באותה שעה נזכר החסיד על מעמדו ומצבו הוא, ונפשו עורגת וכוספת להתקרב לאור הקדושה, - ואז מתפרץ מלבו מאליו וממילא צעקה פנימיית המתבטאת בקול נגינה רגשיית, פעם בחשאי ברעותא דליבא ופעם בהתלהבות יתרה וזעקת הנפש המביעים את כיסופיו ותשוקתו לצאת מחילוניותו היום יומיית ולהתרומם לחיים רוחניים עילאים.

אין ספק אשר שירת תפלה זו היא ביטוי רעידת ורטט נשמתו של החסיד המתפלל, שמצאה את גילומה בניגון. כל תנועה ותנועה מהניגון מעוררת חלק אחר מנשמתו, בהציתה באותה שעה את הלב ביקוד אש אלקי. ונגון כזה הוא נגון ממולא, במלוא מוכן המלה, מפני שהוא מלא על כל גדותיו עם הרגשות נפשיות, שהחסידים הכניסו בו בעת דביקותם בתפלה.

ולאו דוקא בתפלה, אלא גם בעת התוועדות חסידים בינם לבין עצמם, בימי טובים ויומי דפגרא, במסכות רעים, הנחשבות אצל חסידי חב"ד כעין הקדמה או המשך לתפלתם, גם אז אינם מסתפקים בנגונים עליזים ושמחים, אלא בוחרים דוקא בנגונים רגשיים - לבביים, שמכניסים בהם חטיבה מעצמיות נשמתם.

כל תנועה ותנועה מהנגון יוצאת באותה שעה מגרונם בלית לבת אש ושלהבת מתוך תוכי הלב. והתנועות כל כך מושכות וכל כך מדביקות, שפשוט קשה, הן לשומעים והן למנגנים, להנתק מהן. ולזאת חוזרים וכופלים חסידי חב"ד על כל ניגון פעמיים ושלוש, בכדי לירד לעומקו יותר ולהרגיש את פנימיות נשמתו של הנגון.

• להפוך ממהות למהות

בוא וראה כמה גדול כחו של הנגון בעת התוועדות רעים של החסידים, עד שביכלתו להפוך את האדם ממהות למהות. אגדת החסידים עשירה בספורים אודות כמה וכמה נפשות מישראל שנעשו בעלי תשובה ושנתקרו לחסידות ע"י הנגינים הלבביים ששמעו בעת התוועדות החסידים.

כן רגילים חסידי חב"ד לדקדק מאד לשיר כל נגון במתינות, בסדר ובדיוק רב כהוויתו המקורית, כפי שמקובל הוא אצלם, כי רק אז בא הנגון לתקונו השלם ומביא אותה התועלת הנפשית, שככה נגון חב"ד להביא.

מסופר, שבאחת ההתועדויות בליובאוויטש, ביומא טבא, כשקבוצת המנגנים מתלמידי ישיבת "תומכי תמימים" שרו בחבורה נגון ידוע בחוסר סדר קצת, העיר אז אדמו"ר הרש"ב נ"ע, שהנגון בכלל הוא ענין של יופי, שמביא לידי התגלות היופי שבהנפש, ו"הסדר" שבנגון ענינו - כליל היופי...

כ"ק אדמו"ר הריי"ץ מליובאוויטש התבטא פעם בנדון זה, שאצל אביו - כ"ק אדמו"ר הרש"ב - הי' מורגל הפתגם, שמה שאמרו רז"ל חייב אדם לומר בלשון רבו, הוא לאו דוקא בנוגע לענין של תורה, או מנהג ישראל, אלא אפילו בתנועה של נגון, כי צריכים למסור כל נגון בטהרתו ובדיוקו המקורי, ואיך ומתי שרו אותו.

• אותיות העליה ואותיות הירידה

כשתרצה לקבל מושג יותר ברור עד כמה חשובה היא הנגינה בחסידות החבדי"ת - ראוי לקרוא ולעיין בשיחותיו הנדפסות של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע מליובאוויטש.

בשיחותיו אלו ישנם הרבה הערות וביאורים המפיצים אור בהיר על הנגינה בכלל ועל זו החבדיי"ת בפרט. נרשה לעצמנו לצטט כאן איזה מהמאמרים, מקצתם בתוספת הסבר מעט.

בעודו עוד צעיר לימים, אמר פעם האדמו"ר הזקן בהזדמנות התועדות גדולי תורה: "הלשון הוא קולמוס הלב והשיר הוא קולמוס הנפש".

כ"ק אדמו"ר הריי"צ מבאר זאת באחת משיחותיו, אשר המחשבה היא בתור משרת המוח, הדבור משרת ומגלה מחשבת המוח והרגש הלב. אבל הניגון משרת ומגלה את הכחות עונג ורצון, שהם כוחות מקיפים למעלה מכוחות הפנימיים של המוח והלב - כמבואר בתורת חב"ד - עד מהות הנפש עצמה.

כי כשם שיש אותיות לדבור כן יש אותיות לניגון. אולם הברל גדול ביניהם. בעוד שאותיות הדבור ענינן - במובן כללי - ירידה, זאת אומרת שעניינן להוריד ולגלות את מחשבת השכל או רגשות הלב, שהאדם מלבישן בצירופי אותיות, בדבורים מדבורים שונים בפנים מסבירות עד שיגיעו גם אל הזולת, אשר בהמשכה וירידה זו מעלין לתחתון מתגשמת דקות השכלת המוח ומתעבה זכות רגש הלב מאותה דקות ובהירות שהיו להן מקודם לכן, ולזאת יכולים בצדק לתאר בכללות אותיות הדבור בשם אותיות הירידה - הנה בנגוד לזה אותיות הנגון בכללותן הן אותיות העליה.

אותיות הנגינה - אומר כ"ק אדמו"ר הריי"ץ באחת משיחותיו - הן אותיות העליה, המרוממות ומעלות את האדם למדריגה גבוהה. באותה שעה שמנגן הרי הוא נסגר ונשקע כולו בחדר שלפנים מחדר ממסתורי נפשו ולשעה איננו כלל ממהותו הגלויה, כי אז הוא נדבק בעצמותה של הנפש.

ע"י אותיות הנגינה מתעלה האדם והרי הוא נמשך ברום המעלות של היכלי האור וגילוי נשמתו, וקוי אור אלה דוחים על כל פנים לשעה את כל הלא טוב הצבור בנפשו. כי אותיות הנגינה מעוררת בו, באדם, את הטוב הפנימי והנעלם, הזך והברור, אשר פועל התגברות הצורה על החומר.

אותיות הנגינה איפוא אינן מורידות מעליון לתחתון, כי אם אדרבא, הן מגביהות ומרוממות מתחתון לעליון. וכשהאדם מתעורר בכל רצונו ותשוקתו לעליה בהיכלי אור נשמתו הפנימית, אזי הוא מטפס ועולה בשליבות סולם הנגון ושם הוא יכול לינק מלשד עצם נשמתו - שכולו טוב.

כי אמנם הנסתר והנעלם שבכל איש-ישראל - על פי תורת החסידות - הוא כולו טוב, זך וברור וכשהוא מתעלה באמצעות הנגון הלבבי והנפשי, שאז מתגלה הטוב הצפון והנעלים מחדרי נשמתו, הרי האדם נעשה מזוכך ומשובח יותר.

מכל האמור לעיל מסתבר, שהנגינה החבדי"ת אינה משמשת רק בתור אמצעי ועזר להתגלות החסידות, אלא שלפעמים היא נחשבת כטבעת חשובה ממהות החסידות עצמה.

• ניגון הפותר קושיות

כי ישנם כמה מיני נגונים החבדי"ם: יש נגון המביא לידי התעוררות הכוונה בתפלה, ויש נגון הבא מתוך התעוררות הכוונה, שאז הנגון בעצמו הוא המשך כוונה זו, שמעורר ומגלה את הטוב טעם והנועם הנפשי בהשכלת אלקות, שאליה הוא מתכון ומתדבק בכל נפשו.

ידוע שהאדמו"ר הזקן רכש לו הרבה נפשות בחוש נגינתו. מסופר גם עליו, שבהיותו פעם בעיר שקלאוו המלאה גאונים וחכמים, וכשסבבוהו והקיפוהו בקושיותיהם וספיקותיהם בים-התלמוד, נגן האדמו"ר לפנייהם אחד מנגוניו המלאים דביקות עצומה, אשר פעל כל כך על חושיהם של השומעים, שהתעוררו ברגש עונג ועליצות הנפש, עד אשר נפקחו מעינות חכמתם ושכלם ונפתרו להם כל קושיותיהם וספיקותיהם מעצמם.

פעם אחרת, מספר, השיב האדמו"ר הזקן לחבר אברכים לומדים, אשר התאוננו לפניו על אי הבנת ספרו "התניא", והשיבם הוא, שבכדי להבין את התניא - זקוקים לנגינה חסידית...

כיוצא בו אמר א' מגדולי חסידיו חב"ד, הרה"ח ר' הלל מפאריטש: מי שאין לו חוש בנגינה אין לו חוש בחסידות, נוסחא אחרת אומרת: מי שיש לו חוש בנגינה - יש לו חוש יותר טוב בחסידות.

• אפילו 'תנועה' אחת

לפעמים מספיקה גם תנועה אחת או אפילו "קמט" חסידי אחד. כי באמת רב כוחה של הנגינה החב"דית, עד שאפילו רק בתנועה אחת יכול החסיד להביע כל מאווי הנפש ובטויה.

החסידים הראשונים כשהיו הולכים לביקור "יחידות" אצל רבם, היו כל געגועיהם ותקוותם, נרגשים אף בתנועה אחת חרישית שהיו מנגנים בינם לבין עצמם וכשהיו יוצאים מחדר רבם, היה נרגש בנגונם - שמחת נפש יתרה, מהוראותיו של רבם שקיבלו ממנו להוציאן מן הכח אל הפועל.

בנגון ישנו ביטוי מיוחד בכל המאורעות החשובים בחייו של החסיד ובפרט בעניני התורה והמצוה. כי הניגון מפתח את החוש והכשרון, המכניס אור בהיר וחיות נפשית בעניין שבו עוסקים - וזהו העיקר בהליכותיו של החסיד, שכל פעולותיו הרוחניות יהיו ספוגות חיות יתרה ויזרח בהן אור פנימיות הנפש.

וזהו ערכה הנעלה של החסידות החב"דית, אשר בכל ענין הנכנס לתחום עבודתה, היא מייגעת למצוא ולגלות את הפנימיות והעצמיות שבהדבר. וכן פעולתה בשטח הנגינה.

בעת שתנועת החסידות הכללית הפיחה רוח חיים חדשים בלעורר את הנשמה שבגוף הנגינה הישראלית, - זכתה החסידות החב"דית להדליק את הנר הפנימי החבוי בנשמה זו ולהפיק אורה לרבים בדרך הכבושה והסלולה של שיטת החב"ד.

דבר מלכות

מעלת הניגון "הניגון מרומם ומגלה פנימיות האדם"

"כאשר מתחילים לנגן, הנה אי אפשר להתחיל בנגינה כל זמן שהאדם לא נמצא במצב רוח מרומם ונעלה, אלא הוא צריך להיות במצב נעלה יותר מכפי מעמדו ומצבו ביום־יום, ולאחר מכן, השירה עצמה מעמידה את האדם המנגן במעמד ומצב גבוה יותר. . . השירה עצמה פועלת ומגלה באדם מצב נעלה יותר" קטע משיחת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א אודות הדרגות שבנגינה החסידית ופעולתה באדם

עניין זה הוא ע"ד דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שכל זמן שהאדם נמצא במצב של הגבלה, אין ביכולתו להגיע למצב של שירה. וכאשר האדם נמצא באופן של שירה ונגינה, אזי ישנם שני העניינים יחד:

א) הרי זה סימן שהאדם יוצא מהמדידות וההגבלות שלו; (ב) לאחרי זה - בדוגמת השפעת היין, המגלה באדם מה שעד עתה היה אצלו בהעלם, שעל ידי היין באים לידי גילוי - כאשר האדם מתחיל לנגן, הנה לפי שהוא מתעלה עכשיו מההגבלות שלו, שהוא יוצא מהמצרים שלו, הנה השירה עצמה מגלה בו חלק נוסף שנשמתו שעד עתה היה בהעלם אצלו, שגם חלק נעלם זה יבוא אצלו בגילוי.

וכפי שאנו רואים באדם עניינים אלו יחד:

כאשר מתחילים לנגן, הנה אי אפשר להתחיל בנגינה כל זמן שהאדם לא נמצא במצב רוח מרומם ונעלה, אלא הוא צריך להיות במצב נעלה יותר מכפי מעמדו ומצבו ביום־יום;

ולאחר מכן, השירה עצמה מעמידה את האדם המנגן במעמד ומצב גבוה יותר, מכפי המעמד ומצב שהביא אותו לנגן, היינו שהשירה עצמה פועלת ומגלה באדם מצב נעלה יותר.

ובשירה זו עצמה ישנם שני אופנים - כמדובר לעיל - שירה עם תיבות, וניגון ללא תיבות, וכמדובר כמה פעמים בשיחותיו של בעל ההילולא, ששירה אפילו עם תיבות, היא נעלית יותר מאשר כשאומרים תיבות אלו עצמם ללא ניגון.

וכידוע אצל רבנו הזקן, שאפילו כשהיה מדבר, היה מדבר עם ניגון, וכידוע סיפורי החסידים, שכאשר רבנו הזקן היה עונה על שאלות, בעניינים שלכאורה הם במדידה והגבלה, היה אומר זאת בניגון, ועד שישנם חסידים שחוזרים על כך עם אותו הניגון כפי ששמעו מאבותיהם וזקניהם, כפי שרבנו הזקן אמר את הניגון בשעתו].

ולאחרי זה ישנו אופן ניגון נעלה עוד יותר, שאינו שייך כלל שיבוא בדיבור, שכן האדם נמצא אז באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה, ובמילא אין הוא יכול כלל להצטמצם ולהתקשר עם חלק ועניין מסוים, במילים מדודות, והניגון ללא המילים מעלה את האדם עוד יותר,

והרי הנשמה קשורה עם הקב"ה עצמו, שהקב"ה הוא גבוה מעל גבוה - הנה כל כמה שמצבו של האדם היה נעלה בתחילת הניגון, אזי הניגון עצמו מרומם את האדם לדרגה נעלית עוד יותר ועוד יותר.

בכל האמור מתוסף עוד, כאמור לעיל, שבשעת הריקוד, ייתכן ואף אחד לא רואה את הריקוד, ואין לריקוד שלו השפעה על אף אדם; וגם כאשר הוא מנשק מישהו, ייתכן שלאדם שנישקו אותו אין זה נוגע והנשיקה לא השפיעה עליו, ועד שתיתכן מציאות שהאדם ינשק את עצמו, והוא גם יכול לנשק דבר דומם, כפי שישנם כמה סיפורים עד"ז בתורה, בזהרה ובכמה מקומות.

מה שאין כן בעניין השירה, הנה גם את מי ששומע את השירה שלו הוא מעלה ומרומם מהמדידות וההגבלות שלו.

וגם בעניין זה הוא פועל על שומע הניגון בשני האופנים - שהוא מעלה אותו למעלה ממדידה והגבלה, מענייני היום יום שלו. על ידי הניגון (אפילו בניגון עם מילים), ולאחרי זה הוא פועל עליו ומעלה אותו עוד יותר, על ידי ניגון ללא מילים.

וזהו גם מה שמעיקר הניגונים של רבנו הזקן - הוא הניגון עם ארבעת החלקים, שזהו ניגון שללא תיבות, ניגון הכולל את כל סדר ההשתלשלות באותו הניגון, שדבר זה מורה שהוא נמצא למעלה מכל הניגונים.

(משיחת יו"ד שבט תשל"ג, שיח"ק עמ' 286 ואילך - תרגום חופשי)

שמעתי מחסידי פולין שכאשר חלה האדמו"ר ממודז'יץ ונסע לברלין לשאול בעצת הרופאים, אמרו הרופאים שמצבו דורש ניתוח. אמנם, מכיון שלבו חלוש ביותר, אינם יודעים אם יוכל לסבול את הניתוח, בשמעו זאת אמר, שימתינו עד שינגן ניגון ויכנס בעובי הניגון כו' – כידוע שהי' כחו גדול בנגינה, ומרוב דביקותו במתיקות ותענוג שבניגון, לא ירגיש כלל מה שנעשה - ואז יוכלו לבצע את הניתוח ללא כל חשש, מכיון שלא ירגיש מאומה, וכך הוה: המתינו עד שניגן ונכנס בעובי הניגון כו', ואז עשו את הניתוח והכל עבר כשורה.

(התוועדויות תשמ"ד ח"ב עמ' 1373)

הנגינה - מדרכי החסידיים

• נגינת ניגוני רבותינו נשיאנו מידי ערש"ק

ר' יונה פאלטאווער היה ידוע כבעל מנגן נפלא, מספרים שמידי ערב שבת היה מנגן את כל ניגוני רבותינו נשיאנו, ויש האומרים שהיה זה הוראה ישירה מכ"ק אדמו"ר הריי"צ!¹

• מה לנגן כשיש צמאון לאלוקות ומה כשאין..

בסיום התוועדות קודש, אמר פעם כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א: כאשר ליהודי יש צמאון לאלוקות, הוא מתחיל לנגן "צמאה לך נפשי", ומיד החל הרבי לנגן את הניגון "צמאה לך נפשי", ובסיום הניגון אמר הרבי: "כל זה כשיש לו צמאון, אך מה יעשה כשאפילו צמאון אין? על זה אנחנו אומרים "עסן עסט זיך..."².

• המשכיל מקרמנצ'וג שפרץ בבכי עז

מספר כ"ק אדמו"ר הריי"צ: הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק (הרש"ב), לקחני פעם במנטון להראות לי היכן ר' זלמן זלטופולסקי ישב על חוף הים וניגן את הניגון ובו בזמן חשב מאמר חסידות ששמע מכ"ק אדמו"ר מהר"ש.

אז, ר' זלמן לא היה במנטון, האירוע אירע משך זמן קודם. ר' זלמן הגיע אז לאבא למנטון בחורף, הוא הגיע עם מעיל פרווה (במנטון האויר חם גם בחורף), התיישב על ספסל וניגן בדביקות ניגון תוך שחזר במחשבתו על מאמר ששמע מהרבי מהר"ש נ"ע. הוא לא ידע שלא רחוק ממקומו אבא גר. בינתיים אבא עבר וראה את ר' זלמן יושב ומנגן בדביקות, ולא רצה להפריע לו. מאוחר יותר אבא שאל אותו: איזה מאמר של אבא הוא חוזר אז במחשבתו.

ר' זלמן לא היה בעל התפעלות - בכלל יוצאי קרמנצ'וג היו רחוקים מהתפעלות, ובפרט ר' זלמן - ועם כל זאת כאשר אבא שאל אותו זאת, הוא פרץ בבכי רב עד שנעתקה נשימתו, והוא כלל לא יכל לענות.

לאחר מכן - לכשנרגע - הוא אמר: הרבי (אדמו"ר מהר"ש) אמר מאמר זה וזה בשבת זו וזו.

(1) זכרונות אהרון ח"א עמ' 21.

(2) בית משיח גליון 475.

עיר הנופש מנטון שבצרפת

אה! צורה של חסיד, זה משהו אחר לגמרי. חסיד הוא לא משכיל, לא עובד, אלא רק חסיד. וברור שאז הוא גם משכיל וגם עובד. משכיל - זה הרי מוחין, היינו שהמוחין באים בעבודת החסידות³.

• העיקר להגיע לבית המרוזח, ואז הכל יסתדר

בהתוועדות יום שמחת תורה תרע"ג ב'זאל' הגדול של ישיבת תומכי-תמימים, ניגנו התלמידים את הניגון המקובל שמקורו ב"קאפעליע" [=מקהלה] של כ"ק אדמו"ר האמצעי. הניגון מורכב ממילים בשפה הרוסית - "ניע ז'וריצע חלאפצי שטא איזנאמי בודעיט, יאק דאייעדעם דא קארטשאמקע, טא אי וואדקא בודע" [=אל דאגא, חבריא, מה יהיה איתנו. אנו ניסע לבית-המרוזח ושם יהיה 'משקה'"].

אמר על כך כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע: ניגון זה נותן לי תמונה של חסידי כ"ק אדמו"ר האמצעי ומציב אותי באותו ציור... כל דאגתם של חסידי אדמו"ר האמצעי לא היתה אלא כיצד מגיעים ל"בית-המרוזח" ואז כבר הכל נהיה בסדר... זוהי האמת: כשנמצאים ב"בית-המרוזח" כבר הכל נהיה בסדר⁴.

• כדי להבין תניא זקוקים לנגינה

הוד כ"ק רבנו הזקן כתב את התניא בזמנים שונים, במשך כמה שנים. בשנת תקנ"ט יצא התניא בכתב, ובשנת תקנ"ז הופיע בדפוס. בשנת תקנ"ח באה קבוצה של חסידים ותבעו מהוד כ"ק רבנו הזקן שאין הם מבינים את התניא.

אני לא הבנתי, מספר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק הצמח צדק, שהיה באותו הזמן בן שמונה או תשע, את הקושיא, אך הרבי הוד כ"ק רבנו הזקן ענה להם: "חצי דבר לא לוקחים, כדי להבין תניא זקוקים לנגינה".

(3) ספר השיחות תש"ז עמ' 69.

(4) תורת שלום עמ' 157.

ישנם ניגונים שונים. יש ניגונים שוטים - הוא מכה ברגלו ומוחא כפיים אבל זה כלום. זה בלי "תוך". אבל ישנם ניגונים פנימיים, ע"ד "רבי מאיר הוה מנגן בכל מיני ניגונא".

(סה"ש תש"ט עמ' 278)

בי"ט כסלו תרס"ג ציווה אדמו"ר הרש"ב לנגן את הניגון הידוע של אדה"ז, ואמר: ניגון צריכים ללמוד ולהתעמק בו.

(ליקוטי דיבורים ח"א עמ' 334)

ניגון מראה לאדם - באיזה מצב הוא נמצא. באיזה מצב הוא צריך להיות ("ווי ער דארף זיין") ובאיזה מצב הוא יכול להיות, להגיע. שזהו ע"י התגלות העצם - עצם הנשמה.

ניגון הוא פתח שער שעל ידו אפשר להגיע למצב שצריך להיות (וואו מ'דארף זיין).

(סה"ש תש"ו עמ' 52)

פעם.. לכל חסיד היה עונג ועריבות בניגון.. כששר אותו היה הניגון מנתקו מפשטותו ומעלה אותו ממצב של חול.

(ליקוטי דיבורים ח"ג עמ' תט)

רבינו הזקן אמר: בכוחו של ניגון לחלץ את האדם אף מן הבוץ העמוק ביותר.

(סה"ש תש"ו עמ' 48)

כששמעתי זאת, המשיך הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק הצמח צדק, התחרטתי על שביטלתי בתוכי את חוש הנגינה⁵.

• ביאור מענה אדמו"ר הזקן

בסעודת יום ב' דחג הפסח תשכ"ט, שאל אחד המסובים את כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א: כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע סיפר שבשנת תקנ"ח הגיעה קבוצה של חסידים לאדמו"ר הזקן וטענו שאינם מבינים תניא, ואדמו"ר הזקן אמר להם "בכדי צו פארשטיין תניא, דארף מען האבן נגינה [=כדי להבין תניא נדרשת נגינה], מה הפירוש בזה?"

(5) ספר השיחות תש"ד (לה"ק) עמ' פו.

הרבי: אין הכוונה לידיעת לימוד והבנת הדברים בפשטות - שכן, לצורך זה היו יכולים לשכור "מלמד" שילמדם, אלא שהכוונה הייתה כדי להתעצם עם הדברים - וכמעשה שקלאו הידוע.

שאלה: הרי בשקלאו הניגון היה כדי לתרץ קושייתם של המנגדים?

הרבי: לגלות ההעלם, פתיחת המוחין! והוא הדין בנוגע לתניא.

שאלה: הענין של ניגון כפתיחת המוחין אינו חידוש של אדמו"ר הזקן שכן ידוע מכמה סיפורים שכן היה מנהגו של הבעש"ט לנגן עם תלמידיו.

הרבי: גם לפני כן, מצינו כיוצא בזה בתנ"ך.⁶

• אחד מדרכי החסידים

מספר כ"ק אדמו"ר הרי"צ: כ"ק רבנו הזקן ייסד את דרכי החסידות על בסיס נאמן. נגינה בכלל ובשעת התפלה בפרט, היא אחת מדרכי החסידים.

ר' משה ווילנקה ור' פנחס רייזעס, מתלמידי החדרים הראשונים של רבנו הזקן, ספרו, שעוד בתחילה, לאחר הבחינה בלימודים, שלחם רבנו הזקן אל ר' משה זלמן איש השדה (פעלד מאן) שילמדו אצלו ניגונים.

משה זלמן היה יהודי בשנותיו האמצעיות, יהודי למדן, עוסק בחסידות ושתקן גדול. הוא היה בעל מנגן גדול. נגינתו היתה לשם דבר בכל הסביבה.⁷

• ניגון באמצע קצירת שחת

פעם ביקר ר' הלל מפאריטש במחוזי העיירות בבאלאקאוו באוקראינה – ושם דר החסיד ר' שמעון מביעשנקוביץ שהיה איש פשוט לפי ערך. בהיות רבי הלל בחדרו, שמע קול נגינה ויצא לחוץ ונמשך אחרי קול הנגינה לשדה שם מצא את ר' שמעון כשהוא עומד בשדה קוצר שחת ומנגן לעצמו איזה ניגון שהיה ידוע בין החסידים שאדמו"ר האמצעי היה מתפלל בניגון זה בהתעוררות גדולה. נענה רבי הלל ואמר למנין מלוויו: ראו ושמעו מה פעל ניגון זה על יהודי פשוט זה, הנה"י קצר שחת ואילו החב"ד והחג"ת היו היכן שצריכים להיות.⁸

(6) המלך במסיבו ח"ב עמ' רצא.

(7) ספה"ש תש"ב (לה"ק) עמ' 133.

(8) ספה"ש תש"ג (לה"ק) עמ' 16.

שז"ר בהתוועדות חסידית עם ר' מענדל פוטרפס ור' שלמה מיידנצ'יק

• ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה'

פעם אחת נקבצו לליאזנע הרבה חסידים וביקשו את אדמו"ר הזקן לומר דא"ח, ואדמו"ר הזקן שלח את משרתו והודיע להם שלא יאמר דא"ח. כדי להפיג צערם, נתקבצו בבית החיצון של אדמו"ר, ור' שלמה מצאשניק לקח כינור וניגן ניגונים השובים את הלב, ופתאום פתח אדמו"ר את הדלת, וישב, ואמר תורה על הפסוק: "ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ד"י".

• מסורת מחסידים זקנים כיצד לזהות את ניגון נשמתך

שז"ר (שניאור זלמן רובאשוב) מספר, אשר בחודש תמוז תרע"א, החליט לעלות לארץ ישראל, ובדרכו עבר דרך סביו אשר היה חסיד חב"די נלבב וצאצא ישיר מאדמו"ר הזקן, וככה מתאר שז"ר את רגע הפרידה מסביו: ". ועוד שי אחד העניק לי סבא לפרידה, שי לא יסולא, אותו נתן לי ברגעים האחרונים ממש, לפני שזוה העגלה.

"בני, את הניגון של הרבי הזקן הן יודע אתה יפה, אספר לך את אשר שמעתי בימי חורפי מפי זקני החסידים בבית הרבי על סגולתו המיוחדת של הניגון הזה:

"יש ואדם רוצה להיזכר באיזה ניגון, שלכאורה היה ידוע לו כראוי, והניגון כאילו מתעלם ממנו ואין הוא יכול להעלותו בזיכרונו על אף כל מאמציו. ויש ואיזה

ניגון מטריד בן אדם ואינו חדל לזמזם לו במוחו גם בשעה שאין הוא נדרש לו כלל ואין הוא מהנה אותו כל עיקר. בשני המקרים הללו מעיד הדבר כי הניגון הזה, עם כל ערכו כשלעצמו, איננו משורש נשמתו של האיש המנגן - הוא לחוד והניגון לחוד. אבל יש והניגון נענה לו לבן אדם בכל שעה שהוא קורא לו, והוא מהנה אותו בכל פעם שהוא בא. אות הוא כי הניגון שלו הוא, ושורש נשמתו לקוח מאותו המקור ממנו נובע שורש של הניגון המבוקש".

"ועכשיו דע לך" - הוסיף סבא - "כי חזקה בידינו, שהניגון של הרבי הזקן הוא משורש נשמתו של כל חסיד מחסידי חב"ד. הוא וצאצאיו וצאצאיו וצאצאיו עד סוף כל הדורות. וכל חסיד ובן חסיד ישר-הולך הרוצה להיזכר בניגון הקדוש הזה והניגון מתעלם ממנו, והוא תר אחריו בכל שבילי זכרונו, ותר לשווא - אות הוא כי באותה שעה נשתבשו דרכי חייו ועליו לפשפש במעשיו ולהרהר בתשובה. כי לא לשווא בני משתכח הניגון הזה מן הלב, כי הוא לנו אבן בוחן. שמור לך זאת בני..."

וסיים שז"ר והשלים, בכל פעם בכל תהיות חיי השונות, כאשר תוך כדי מובכתי יש ואני רוצה להיזכר בניגון של הרבי הזקן, והניגון הטוב והמיטיב נענה לי ומופיע בזכרוני מניה וביה מיד סרה מובכתי ומשתללת איזו ביטחה פנימית, לאות כי רוחי נכונה, ואני עושה את דרכי ביתר עזו, ושלום עלי ונפשי¹⁰.

• חסידים - אוהבי נגינה

החסידים אוהבי נגינה הם ומנגנים ניגונים מיוחדים למקרים שונים. ניגוני תפלה וניגוני לימוד, ניגוני סעודה וניגוני התועדות, ועל הרוב הניגונים מתאימים לאותם הענינים, ועושים רושם על השומע וביחוד שלשה ניגונים שעשו עלי רושם אדיר והם "שיר ההתועדות" הנקרא בלשונם הניגון דאהבת אחים, "שיר ההתבוננות" ונקרא ניגון התשובה ו"שיר היחידות" ונקרא ניגון המקדש.

את ה"ניגון דאהבת אחים" שמעתי ראשונה בעיר ויטבסק, והוא כולל חמש 'בבות', כולן כאלו מחבקות, מנשקות ומלטפות בנעימות עליזה ועליצות נפש, מבבא לבבא מתרוממת הגילה ואתה יחד הרגש הנפש.

"ניגון התשובה" הוא בן שלש בבות. בבא ראשונה היא קול מעורר הפשטת הגשם והתרכוזת המחשבה; בבא שני'ה, קול מעורר במוסר כליות בהתמרמרות עצומה; ובבא שלישית, קול מעורר חרטה, תחנוני-רחמים געגועי-ניחום וקירוב בבקשה לבבית.

10) אוצר אגדות החסידים (תשכ"ח) עמ' 4.

”ניגון היחידות” הוא בן חמש בבות. שתי הבבות הראשונות בקול מתון ממושך, מעוררות התבוננות והתעמקות ובכא שלישית ורביעית מביעות תודה ותקוה בקול רך ובטוח והבכא החמישית מבעת אומץ הרוח בקול עליו ומתרגש, המעורר תנועת רגל והגבהת הידים לפי דפיקת הרגלים כפי תנועת הניגון¹¹.

נגינה חסידית כחלק מעבודת התפילה

• הלוואי שיתפללו עם ניגון זה

בשיחת יום אחרון של פסח תש”א, התוועד כ”ק אדמו”ר הריי”צ אודות הניגון “ניע זורצי חלאפצי”, ואמר: במשך ה-125 שנים שחסידים מנגנים ניגון געגועים זה, התעלו החסידים בעבודתם ע”י ניגון זה, הרבה התעוררו בהתעוררות פנימית מהניגון, והלוואי שיתפללו עם הניגון הזה!

אך ניגון זה צריך לנגן באופן שאמר כ”ק אדמו”ר (הרש”ב), (אודות זה שחסידים מנגנים ניגוני התעוררות ודביקות בעת התפילה), זה צריך להיות באופן אשר “כל בעלי השיר יוצאים בשיר ונכנסים בשיר” היינו, שצריך לנגן באופן של “תען לשוני אמרתך”, “כעונה אחר הקורא” ולהקשיב (“צוהערן”) איך שהוא מנגן¹².

• הניגונים בהם התפללו רבותינו נשיאנו

בקריאת שמע של תפילת שחרית בימי החול, היה אדמו”ר הרש”ב קורא את הפסוק הראשון של קריאת שמע מתוך דביקות מיוחדת ומתוך ניגון “לכה דודי” של אדה”ו, ולפעמים היה נוהג כן גם בשבת קודש כשהיה מתפלל עם ציבור (בדרך כלל כשהיה בימי הקיץ בדאשטע).

ובשבתות רגילות כשהיה אדמו”ר הרש”ב מתפלל ביחידות, היה מתפלל מתוך ניגון דביקות לאדה”ו, והיה מנגנו בדביקות והתלהבות עצומה עפ”י דרך החב”ד, וגם כ”ק אדמו”ר הריי”צ היה מתפלל עם הניגון הזה. בשיחת פורים תש”ג ציווה אדמו”ר הריי”צ לנגן את ניגון דביקות זה שאביו היה מתפלל בו, ואמר: כשמתפללים באריכות, ועוסקים בעבודה, הניגון מגיע בדרך ממילא¹³.

(11) רשימת שמעון הכופר, ספר התולדות אדה”ו ח”ב עמ’ 546.

(12) בית משיח גליון 298.

(13) ספר הניגונים ח”א עמ’ מה.

• החסיד שהציץ לחדר הצמח צדק ו"גנב" ניגון

סיפר ר' דוד שיפרין: ר' אברהם חיים רוזנבוים מפלעשצעניץ הציץ פעם דרך החלון לחדרו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, בשעה שהיה שקוע בתפילת שחרית, והנה רואה הוא סולם מוצב ארצה ונשען על הגג לניקיון ארובת העשן, טיפס ר' אברהם חיים על הסולם ושמע איך הרבי מנגן בדביקות מיוחדת את פסוק התהילים "הודיעני ה' קצי ומידת ימי מה היא, אדעה מה חדל אני".

בעודו עומד שם מתענג מכל שניה ושניה, תפסה אותו הרבנית חיה

מושקא אשת הרבי, וזופה בו "חסר בושה וכלימה! לאן מטפס הינך?! כלום לא ראית מעולם יהודי מתפלל?!". ר' אברהם חיים נמלט מהמקום, אך הניגון לא נשכח מזכורו ומני אז היה מנגנו בכל הזדמנות והוא "חיי" את הניגון בכל עצמותו¹⁴.

בהמשך להנ"ל מספר ר' יצחק דוד גרונר: בסעודת חג הפסח תש"ב, בנוכחות כ"ק אדמו"ר הריי"צ וכ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, ביקש ר' יוחנן גורדון מר' דוד שיפרין שינגן את הניגון "הודיעני" ששמע מהחסיד ר' אברהם חיים ששמע מהצ"צ (כנ"ל), ובשעה שהתחיל ר' דוד שפרין לנגן, הניח כ"ק אדמו"ר שליט"א את ידיו הק' על עיניו וייתכן ובכה¹⁵.

• הרושם משמיעת תפילת אדמו"ר הריי"צ

סיפר א.ל. מכפר חב"ד: בעמדי בתחנתה המרכזית בתל אביב להניח תפילין הגיע לשם יהודי המתגורר באחד מישובי מפא"י (כמדומה בכרור חייל) בתור הורה של אחד המתיישבים וסיפר לי:

14 ספר הניגונים עמ' מז.

15 תשורה משמחת הנישואין גרונר-וינגארטן (תשע"א) עמ' 4.

בשנת תרח"צ הייתי בעיירה מארינבאד, שם הייתה אסיפת הרבנים המפורסמת, ובבית הכנסת שם, התפלל כ"ק אדמו"ר הריי"צ באריכות את תפילת קבלת שבת, תוך שהוא משתפך בניגון דביקות.

הוא שר בפני, את הניגון הידוע בשם "דביקות מהרי"ל", הוא ניגון מספר ל"ד בספר הניגונים. והוסיף, שזה שנים רבות הוא רחוק לגמרי מקיום תורה ומצוות, אך ניגון זה מנקר בו כל הזמן, ולא נותן לו מנוחה כל השנים הרבות מאז. סוף סוף ודאי יהיו לכך גם תוצאות בקיום תורה ומצוות בפועל ממש¹⁶.

• הרבי מתחיל את 'שאמיל' ב'א-ל אדון'

בשבת כ' מנחם אב תש"כ עבר הרבי לפני התיבה לרגל יום ההילולא של אביו ר' לוי יצחק, ובתפילת שחרית של שבת, בהגיע הרבי למילים "פאר וכבוד" שבקטע א-ל אדון, החל הרבי לנגן את המילים במנגינת "שאמיל"¹⁷.

חוש בנגינה

• חוש בנגינה וחוש בחסידות

ר' הלל מפאריטש היה אומר, מי שאין לו חוש בנגינה אין לו חוש בחסידות, ויש גורסים: מי שיש לו חוש בנגינה יש לו חוש יותר טוב בחסידות, וההפרש בין הגירסאות מובן¹⁸.

• לא בעל מנגן אבל חוש בנגינה יש

ר' יחזקאל (חאטשע) פייגין לא היה בעל מנגן אבל היתה לו הבנה גדולה בחסידות. פעם שאלו אותו הרי מי שאין לו חוש בנגינה אין לו חוש בחסידות, והשיב ר' חאטשע: "אמנם איני מנגן, אבל יש לי חוש בנגינה שכן אני מבין בנגינה אם מנגנים הניגון כמו שצריך ומבחין כאשר מנגנים את הניגון שלא כדבעי אם מחסרים איזו בבא וכיו"ב"¹⁹.

(16) גליון בית חיינו כ"ו שבט תנש"א.

(17) היכל הנגינה עמ' ערה.

(18) ספה"ש תרצ"ז משיחת יום א' דחה"פ.

(19) ליקוטי סיפורי התוועודיות (גרינגלאס) עמ' 402. ויש גורסים שענה שיכול אני להבחין בין מארש לוואלח.

• חוש הנגינה עובר בירושה

כידוע שענין חוש הנגינה בא בירושה, ר' לוי יצחק חתן אדמו"ר ה"צמח צדק" היה מנגן גדול שהיה לו חוש בנגינה עד להפליא. כידוע מה שאירע פעם שהיה בפטרבורג יחד עם גיסו כ"ק אדמו"ר מהר"ש, וכנס אדמו"ר מהר"ש לחדרו של ר' לוי יצחק ומצאו כמעט בהתעלפות, הקיצו ושאל לסיבת הדבר, ואמר לו שבחדר הסמוך לחדרו, היה אינו יהודי וניגן בכינור, ומתיקות הניגון נגעה עד הנפש ממש. הוא קיבל זאת בירושה מאביו-זקנו ר' לוי יצחק מברדיצ'וב נ"ע²⁰.

• סוגי ההפלאה בניגון

סיפר ר' שמואל לויטין: החסיד ר' בערע וולף היה אומר שישנם שלושה סוגי הפלאה בציור. האחד, כאשר רואים שהציור יפה מאד, השני, כאשר מכירים את גדולת הצייר ויודעים שחוץ מכשרונו בציור יש לו עוד כשרונות, שאז ההפלאה היא על גודל ההשפלה, שלמרות מעלותיו השפיל את עצמו כל כך לצייר, והשלישי, כאשר מבינים את מעלת הציור.

והנמשל על זה הביא על ניגון ד' בבות, אלו המבינים במוזיקה מתפעלים מטיב הניגון, אחרים שיודעים שאדה"ז היה נעלה כל כך מתפעלים שהשפיל את עצמו לחבר ניגון, והסוג השלישי הוא לאחר שאדמו"ר הרש"ב הסביר את מעלת הניגון שמכוון כנגד ד' העולמות²¹.

• אדמו"ר מהר"ש מעיד על כח הנגינה של בנו

בהזדמנות מסויימת שיבה כ"ק אדמו"ר מהר"ש את בנו כ"ק אדמו"ר הרש"ב בפני כמה חסידים. היה זה בשנת תרל"ז כאשר אדמו"ר הרש"ב היה בן 16 ויאמר, כשהוא מנגן ניגון הנה בכל תנועה הוא מרגיש ומבטא את מהלך נפשו של מחבר הניגון ואת נשמת הניגון²².

• "הנני מתמרר על זה שאינני מנגן"

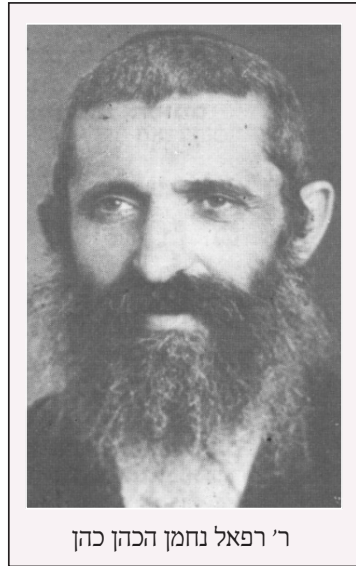
החסיד ר' גרשון דוב מפאהאר, (מצעירי חסידי אדמו"ר הצ"צ, אח"כ ממקושרי אדמו"ר מוהר"ש ואדמו"ר הרש"ב) סיפר, ששמע מהחסידים הראשונים של אדמו"ר הזקן, שהתקרבו לחסידות ע"י התפלה בנגינה, "די חסידישע ניגונים האט אויף די געפועל'ט", [הניגונים החסידיים פעלו עליהם] וסיים: "הנני מתמרמר על

20 ספה"ש תש"א (לה"ק) עמ' צז.

21 רשימות ר' אברהם ויינגרטן בית משיח גליון 259.

22 ספר התולדות אדמו"ר הרש"ב ח"א עמ' 24.

זה שאינני מנגן, אף שהנני כבד פה, אין זה נוגע לי כל כך והנני חושב זה לי לעונש" וזלגו עיניו דמעות באומרו זאת²³.

בעלי מנגנים

• רק ר' פולע הצליח לעלות בטון יחד עם הרבי

מספר ר' יצחק גאנזבורג: ר' רפאל נחמן כהן (פולע כהן), היה ידוע בימי בחרותו בתומכי תמימים כ"בעל מנגן" והיה חלק ממקהלת התמימים. בהזדמנות אחת, התחיל אדמו"ר הרש"ב ניגון כלשהו יחד עם כל החסידים,

אט אט החל הרבי לעלות לטונים גבוהים, כאשר רק הרבי ור' פולע מצליחים להמשיך ולעלות כה גבוה, היה זה מחוזה מיוחד, כל הקהל שתק ורק הרבי ור' פולע מנגנים, כאשר ניתק לרגע ר' פולע מדביקות הנגינה שם לב שהוא היחיד שמנגן, ועצר בבהלה, אך הרבי סימן לו בידו הק' להמשיך, ובליט ברירה המשיך²⁴.

• אם היה חושב על הרבי כשיצר הבינוני היה אחרת

ר' זלמן דוכמן מספר: שמעתי מאדמו"ר (הריי"צ) זי"ע בלנינגרד, שפעמיים דיבר אודות ניגון ה"בינוני".

"פעם אחת, כמדומה בי"ט כסלו תרפ"ז, בזה הלשון: "הרי אינני 'מנגן', אבי היה 'מנגן', אולם רואה אני, שאהרן (חריטונוב שו"ב דניקולייב), כשיצר את הניגון הזה אם היה מצייר במחשבתו איך שהוא עומד ביחידות אצל אבא (אדמו"ר הרש"ב)... אבל כעת חסר כאן משהו..."²⁵

• ניגון 'דודלע' על הרצפה לפנות בוקר

מתאר ר' פרץ מוצ'קין מימי ילדותו את התוועדות החסידים בי"ט כסלו תרפ"ז (או תרפ"ח), ההתוועדות התקיימה בביתו של ר' הלל פרנקליך, היה קהל גדול והתוועדות שעות ארוכות, לפנות בוקר התיישב הבעל מנגן ר' יעקב שמולביץ

23) ספה"ש תש"ו עמ' 9.

24) בית משיח גליון 197.

25) לשמע און עמ' 209.

(אריאלער) על הרצפה, קשר מגבת על ראשו ולימד את הנוכחים את הניגון ה"דודלע" הידוע של רבי לוי"צ מברדיטשוב, ולצלילי הניגון, מספר ר' פרץ, עברתי עם ר' יעקב בין הנוכחים עם כובע הפוך ואספנו דמי מעמד עבור הרבי, בסוף הסיבוב הצטבר סכום של 800 רובל, סכום עצום באותם ימים²⁶.

• לא רק שלא ממציאיים ניגונים חדשים גם שוכחים הישנים

(ניגנו ניגון, ושרו אותו שלא במדוייק, ואמר כ"ק אדמו"ר הרי"צ): כאן באמריקה, לא זו בלבד שאין ממציאיים ניגונים חדשים, אלא גם שוכחים את הניגונים הישנים. ללויבאוויטש היו מביאים תמיד ניגונים חדשים. היו ר' אברהם, ר' אהרון ור' שלום חריטנוב, שהיו מביאים ניגונים חדשים. הרה"ח ר' הלל היה מורה לאברכים להמציא ניגונים חדשים. ואילו כאן שוכחים גם את הניגונים הישנים... "אם תעזבנו יום, יומיים יעזבך"²⁷.

• מן הסתם ר' פיניע יצטרף מעולם האמת לשירת הניגון שלו

בט' אייר תשכ"ג נפטר החסיד ממקורבי בית רבי ר' פיניע אלטהויז, ובהתוועדות י"ב תמוז באותה שנה, הזכיר אותו הרבי וציין שהיה לו חלק בהשתדלות בנוגע לגאולת י"ב תמוז, וכאן פרץ הרבי בבכי ואמר "מצד הקירוב שהיה לו מהרבי בעל השמחה והגאולה, מסתמא הוא גם מתוועד עכשיו בהתוועדות של י"ב-י"ג תמוז, וכיוון שישנו הניגון שלו "והריקותי לכם ברכה", שהיה רגיל לנגנו, ומסתמא ישנם כאן כאלו שמכירים ניגון זה - ינגנו הניגון, ומסתמא גם הוא שם יצטרף לניגון..."²⁸

• הרבי העיר לבעל מנגן על טעות בנגינה

באחד הפעמים ששכן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ באכסניה שהה איזה בעל מנגן בחדר הסמוך, ושמעו כ"ק אדמו"ר כשהוא מנגן, וכשנפגשו אמר לו כ"ק אדמו"ר שבמקום פלוני חסר איזה תו או תנועה. התפלא האיש וחשב שכ"ק אדמו"ר הינו בעל מנגן גדול, ואמר לו שאכן טעון הניגון שיפור, ומה שניגן בחדרו היה בכדי

(26) אלה תולדות פרץ עמ' 79.

(27) ספר-השיחות תש"ג (לה"ק) עמ' קמב.

(28) היכל הנגינה עמ' רנג.

לעלות לתנועה ההיא, ולא יכל, ומקווה שבעת שינגן לפני הקהל יתעורר אצלו ויוכל לנגנה²⁹.

• הנגינה שדתמה לגיהנום עבור אדה"ז

לליאדי הגיע פעם אברך יודע נגן, שהפליא לבב כל, בנגונו ובזמרתו, אדמו"ר האמצעי שהצטיין בחוש ובהבנה בנגינה השתוקק שגם אביו רבנו הזקן ישמע נגונים אלו, אך רבנו מיאן, אדמוה"א לא נסוג והמשיך להפציר בו בבטחונו כי בכך יגרום נח"ר רב לאביו, ולבסוף ניאות רבנו להכניס המנגן אליו.

במשך כל שעת הזמרה תמך רבנו ראשו על ידיו ועיניו עצומות וככלות המנגן זמירותיו התרחק והמתין לשמוע דעת רבנו, וישמע כיצד הרבי אומר לבנו "מה היה לך עלי כי הושבתני בגיהנום לשעה אחת?"³⁰.

• כשיבוא חתני הוא ינגן לפניכם את הבינוני

מספר ר' משה גרונר, בשנת תש"א שבועיים לפני שכ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א הגיע לארצות הברית, ציזה אדמו"ר הריי"צ לנגן את ניגון הבינוני בעת הסעודה. אחרי שניגנו אמר: "בעזה"י וועט קומען מיין אינגערער איידעם מיט מיין טאכטער [= בעזה"י חתני יגיע עם בת] והוא ינגן לפניכם הבינוני".

ואכן באחת ההזדמנויות, לאחר שהרבי כבר הגיע, צוה אדמו"ר הריי"צ לנגן הבינוני, ואמר ר' שמואל זלמנוב: הרי אמרתם שחתנכם ינגן את הניגון הזה, ונעשו פני הרמ"ש (כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א) אדומים והביט לעבר אדמו"ר הריי"צ שנענע בראשו הק' לחיוב, ואז הרבי ניגן את הניגון כולו ואחר כך נענע אדמו"ר הריי"צ בראשו הק' לרבי³¹.

• כשהרבי ניצח על נגינת הכינור באמצע כוס של ברכה

מספר הרה"ח ר' שמואל קטן: במוצאי שמח"ת תשכ"ט עברתי לפני הרבי בחלוקת כוס של ברכה, לפני שעברתי אמר לי ר' יעקב יוסף רסקין שאבקש מהרבי רשות לנגן בכינור שהיה צמוד אלי, ואכן כשעברתי אמרתי לרבי, "רבי איך בעט א רשות צו שפילן פידל" [רבי, מבקש אני רשות לנגן בכינור], הרבי העניק לי בקבוק משקה אך לא ענה על בקשתי, חיש מהר מצאתי את עצמי מחוץ לתור.

(29) רשימות סיפורים לנגזם עמ' 29.

(30) מגדל עז עמ' קפ.

(31) כפר חב"ד גליון 849 והיכל הנגינה עמ' רנה.

ר' שמואל קטן - מוצאי שמחת תורה תשכ"ט

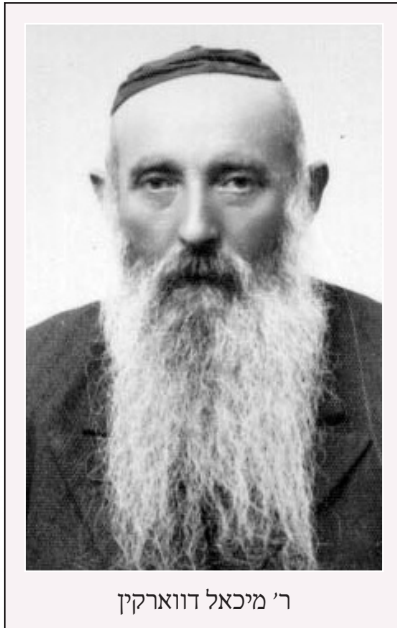
בלחצו של הרב רסקין, נדחפתי ושבתי אל הרבי, וחזרתי שוב על בקשתי, הרבי הביט בי ואמר, "טוב מאד, בבקשה". נעמדתי בסמיכות ממש לרבי, ובהשגחה פרטית עמדו לצידי שני הבעלי מנגנים ר' משה טלישבסקי ור' שמשון חריטונוב, ואחרי התייעצות קצרה המליצו לי לנגן "עסן עסט זיך".

בסוף הניגון הרבי אמר לי לחזור שוב על הבבא האחרונה, והוסיף "פיאניסימו" (מונח מוזקלי שמקורו באיטלקית), היינו לנגן זאת כשבתחילה יהיה הניגון בקול חזק יותר, עד שיגיע לקול דק ונמוך ביותר, וכן עשיתי. ואז פתאום הרבי פנה אלי ואמר, "את התו האחרון תעשה תקיעה גדולה!", והרבי סימן בידו את התקיעה הגדולה תוך כדי המשך החלוקה.

ניגנתי עוד כמה ניגונים, וכשהרבי התיישב לברכה אחרונה, ניגנתי את "ופרצת" בהתלהבות, כפי שהייתי רגיל לנגן בערבי חב"ד, עם כמה ויראציות משלי ומשל אחרים, ובשלב מסוים הרבי פנה אלי ואמר, "ניגנת את זה כמו שמנגנים בארץ ישראל, עכשיו תנגן כמו שמנגנים אותו בבבל".

שוב כשהרבי יצא מהתוועדות סימן לי להצטרף לשירת "כי בשמחה תצאו", וכשהתחלתי, העיר הרבי "תעשה קרשנדו", מונח נוסף שפירושו צליל הולך וגובר, אך לא שמעתי מה הרבי אמר, והתכופתי לרבי לשאול מה הרבי אמר, והוא אמר "ההיפך מפיאניסימו"³².

(32) עדות בעל המעשה בוידאו.

ר' מיכאל דווארקין

• יעזור ה' שחריטונוב יסכים תמיד לנגן

בחג השבועות תשי"ח הרבי צוה לנגן את ניגון הבינוני. כאשר הקהל גמרו לנגנו, ר' שמשון חריטונוב, שעמד על ספסל בקצה השלוחנות מול הרבי, התחיל לנגן ניגון זה שוב בעצמו, (להיותו אחיין של מחבר הניגון, יש לו איזה שינויים בנוסח ניגון זה מכמו שרגילים לנגן). כל הקהל החריש, הרבי הקשיב בקשב רב לניגונו, וכשסיים לנגן אמר הרבי בחיך: "שחריטונוב יסכים לנגן - זה רק בזמן מתן תורתנו, יעזור השי"ת שיהיה זה התחלה טובה על כל השנים כולן" (ידוע שר' שמשון חריטונוב ז"ל היה איש הצנע לכת ולא הבליט את עצמו מעולם).³³

• ניגון האפ קזאק אצל אדמו"ר מהר"ש

סיפר ר' מיכאל דווארקין, שהמילים האחרונות ששמע מכ"ק אדמו"ר הרש"ב היו המילים "האפ קזאק", והיה זה בסיום היחידות האחרונה שלו כאשר החל לצאת מהחדר.

ר' מיכאל סיפר: פעם בשמח"ת סיפר כ"ק אדמו"ר הרש"ב ותיאר איך שהחסיד ר' יעקב מרדכי בופלוב היה רוקד בפני כ"ק אדמו"ר מהר"ש, ובעת אשר שר פעם את הניגון "האפ קזאק", "האט זיך דער טאטע אַ הייב געטאן", [האבא התרומם] (למרות שבדרך הטבע היה קשה לו הדבר).³⁴

• האופן בו חסידים בעבר היו מנגנים ניגון

אילו ידעו את דרכי החסידים, היו יודעים, שניגון אין לנגן במהירות. ניגון אין הכוונה לצעוק בקול גבוה, ניגון זה חיות. חסידים מלפנים היו מנגנים בשעת ההתוועדות, וזה "כבש" אותם לגמרי.

(33) יומן ר' צבי הירש גאנזבורג.

(34) מרשימות ר' אברהם ויינגרטן - בית משיח גליון 267.

לאחר מכן היו יוצאים בריקוד, לא סתם ריקוד, כי אם ניגון בבחינת מוחין, עם כל כחות הנפש, הרגלים היו מורמות מעצמן. ניגון הוא הכנה לעבודה, אין זו עדיין עבודה, כי אם הכנה לעבודה אמיתית³⁵.

• כשהרבי הפסיק את ה'בעל מנגן' מניגון

באחת ההתוועדויות אצל הרבי, ביקש הרבי מאחד האורחים מאה"ק, בעל-מנגן ידוע, לנגן ניגון.

אותו אחד ניגן ניגון עתיק, המושר בקהילות רבות בישראל. שמילותיו מספרות על דביקותם של ישראל בשכינה, וגם מנגינתו היתה של דביקות. אולם להפתעת הקהל, הפסיק הרבי את הבעל מנגן, ואמר: "מ'דארף וויסן פון וואנעט עס קומט-=[צריך לדעת מהיכן מקורו של הניגון]... ומיני אז לא שרו ניגון זה אצל הרבי³⁶".

• כשהשמפיע המבוגר למד בביטול ניגון חדש מבחור

לאחר חודש החגים בשנת תשכ"א, חזר לישיבה הת' שלום בלאק, ובליל שבת בראשית בעת ההתוועדות ביקשו ממנו התמימים ללמד את הניגון החדש שלימד כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, "אתה בחרתנו", בין הנוכחים עמד החסיד המשפיע ר' פרץ מוצ'קין בביטול מוחלט והאזין לנער הצעיר המלמד ניגון חדש³⁷.

• מקהלת התמימים של ליובאוויטש בהופעה נדירה

בי"ט כסלו תרס"ג, עשו התלמידים שער הכבוד בחצר הגדולה של ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, והדליקו תרי"ג נרות, והעמידו הנרות על כל החלונות מהבתים היוצאים להחצר.

כשהלך כ"ק אדמו"ר הרה"ק (הרש"ב) מביתו להאולם הגדול של הישיבה, הנה מיד כשהופיע בחצר, הדליקו פתילה שהיתה קשורה עם שאר הפתילות, וברגע אחד הודלקו כל הנרות. התמים ר' נטע מפאהאר ישב על השער ממעל. באמצע החצר, עמד על מקום גבוה התמים הרב ר' שאול דוב זיסלין, בתור מנצח (דיריגענט). ולעומתו בקצה השני של החצר עמד התמים ר' שמואל כצמאן בתור עוזר דיריגענט. ואז שר ר' נטע מפאהאר את הוואלאח הידוע שלו, שעשה רושם עז על כל המון עם הנאספים³⁸.

(35) ספה"ש תש"ו (לה"ק) עמ' 53.

(36) מפי ר' שלום ג'ייקובסון.

(37) אלה תולדות פרץ עמ' 285.

(38) מבוא לספר הניגונים ח"ב עמ' סב.

אופן הנגינה

• דיוק בניגונים

בהזדמנות מסויימת, בשעה ששהה כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע בפולין, ניגנו במחיצתו ניגון מסויים, אך לא ניגנוהו היטב, כדבעי למיהווי. הרבי התבטא אז, שכאשר מנורה אינה דולקת כדבעי - האשמה היא בשמש. ראש הישיבה הרה"ח הרב יהודה עבצר, בשומעו זאת, נטל את האשמה על כתפיו, היות שבין יתר תפקידו (ראש ישיבה, מסירת שיעורים, אסיפת כספים וכו') היה מלמד את הבחורים בישיבה ניגונים (וכדרכו אף היה נותן בהם שמות וסימנים).

מקרה כזה אירע אף אצל הרבי. היה זה בהתוועדות ש"פ קדושים, מברכים החודש אייר בשנת תשי"ד. הרבי צוה לנגן 'צמאה לך נפשי' וניגן בעצמו מספר פעמים על-מנת שילמדוהו היטב, טרם שהתחיל, אמר:

חותני אמר פעם - בהזדמנות מסויימת - שלא ידייק על "זעכצנטל" [אחד חלקי שש-עשרה, תנועה קטנה ביותר בנגינה], ואילו עכשיו לא אדייק גם על אכטל" [שמינית, תנועה גדולה יותר].

לאחר מכן הסביר הרבי בפרוטרוט כיצד לנגן את הניגון³⁹.

• לא חשוב המנגינה, העיקר המילים

לאחר שלימד הרבי את הניגון "הוא אלוקינו", פנה אל ר' ראובן דונין שנכח בהתוועדות, וביקש ממנו שינגן את הניגון. ר' ראובן אמר לרבי שהוא טרם קלט היטב את המנגינה, אך הרבי השיב לו: "בניגון זה לא כל כך חשובה המנגינה אלא המילים, המבטאות באופן מוחשי את הביטחון שלנו בגאולה"⁴⁰.

• תבירי ליבא מיט חזנות?

כאשר לימד הרבי את הניגון "רחמנא דעני" אמר הרבי: ניגון זה צריכים לנגן תחילה במתינות, ואחר כך בשמחה, כי בתחילה הרי זו תנועה של תחנונים, וככל שממשיכים הולכת ומתחזקת תנועת התביעה והביטחון... וכאשר נמצאים בתנועה של "תבירי ליבא", הרי בוודאי ש"עניניא".

לאחר שהרבי סיים ללמד את הניגון, ביקש מהחזן ר' משה טלישבסקי שיחזור על הניגון, והלה חזר עליו בנימת חזנות, לשמע זאת הרבי הגיב: "תבירי ליבא מיט חזנות?"⁴¹.

39) אבינו מלכנו עמ' 272.

40) היכל הנגינה עמ' רפא.

41) היכל הנגינה עמ' ערה.

• לא ניגון של חזנות אלא ניגון חסידי

בשנת תער"ב שהה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (הרש"ב) במקום הנופש מענטאן - צרפת, בפורים היתה התוועדות חזקה, נכחו אז הרב החסיד ר' יעקב מרדכי רבה של פלטובה והחסיד ר' יעקב הורביץ. כשהחלו לנגן, הנה הר' יעקב מרדכי שהיה קפדן בטבעו, עשה תנועה של ביטול בידו, באמרו: "לא זאת, לא ניגון של חזנות אלא ניגון חסידי". נענה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ואמר להר' יעקב מרדכי: "הזוכרים אתם מה שאבי (הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש) אמר פעם על כך?" ענה הר' יעקב מרדכי: "לא, אינני זוכר".

וסיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, שפעם בהתוועדות אמר אבי (הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש) שישנם שלשה סוגי ניגונים: ניגון של חזנות, ניגון של תפילה וניגון חסידי. על הניגון החסידי לא מדברים כעת. ידוע שבבית המדרש של המהר"ל מפראג היו העמודים - עליהם נסמכה התקרה - מלאים בתפילות של החזנים שלא עלו למעלה, וזוקקים לרחמים גדולים שניגון של חזנות יעלה למעלה.

ההבדל בין ניגון של תפילה לניגון חסידי הוא: ניגון של תפילה בא מתוך הכוונה, ואילו ניגון חסידי יוצר את הכוונה, התעוררות בלב. כששמע הר' יעקב מרדכי את האמור, זלגו עיניו דמעות, ואמר: כיצד יכולתי לשכוח על דיבוריו אלה של הרבי - אדמו"ר מוהר"ש - שהביאו אותי אז להיכנס ל"יחידות". נענה הר' יעקב הורביץ ואמר: ואני לא שכחתי.

ר' יעקב הורביץ אהב להתפלל לפני העמוד. כששמע את הדברים האמורים מהוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש, ביקש את הגבאי ר' לוי'ק להכניסו ל"יחידות". והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש הורה לר' לוי'ק לומר לו: עבורו - ר"י הורביץ - מספיקות המלים ששמע. מאז הפסיק ר' יעקב הורביץ לשמש שליח ציבור. הוא אכן התפלל לפני העמוד, אבל בניגון חסידי⁴².

• הרבי העיד: "א הארציגער ניגון"

כשר' שמואל זלמנוב הכניס לכ"ק אדמו"ר שליט"א את קלטת מס' 4 של ניח"ח בשנת תשכ"ג, אמר לו הרבי לגבי 'ניגון דביקות' שבקלטת זו, שלא שמע אותו עד עתה אבל הוא "א הארציגער ניגון" [ניגון לבבי]⁴³.

(42) ספר השיחות (לה"ק) תש"ד עמ' יז.

(43) בית משיח גליון 234.

• לא בקול מצלצל אלא דממה דקה

פעם ניגן החסיד ר' איסר ינובסקי בפני אדמו"ר הרש"ב, לר' איסר היה קול מצלצל ושר בקול רם, אמר לו אדמו"ר הרש"ב: "צריך להיות בקול דממה דקה, וכשזה בדממה הרי זה ממילא בדקה"⁴⁴.

• מדוע החסיד בכה בשמח"ת וניגן בתשעה באב

מספר כ"ק אדמו"ר הריי"צ: קבוצת יהודים (לא חסידים) מליטא נכנסו פעם ליחידות לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, הם אמרו לרבי שרוצים הם להתקרב, אך יש להם מניעות ועיכובים, יש להם קושיות, ענה להם הרבי "שאלו", סיפרו הללו שראו חסיד גדול שבכה בשמחת תורה וניגן בתשעה באב.

ענה להם הרבי: אצל חסיד, הניגון אינו שמחה והבכיה אינו עצבות, הבכיה היא מרירות, בשמח"ת כאשר הוא נזכר בהתגלות אור התורה ביום זה וכיצד התורה הקדושה שמחה איתו והוא רחוק, אזי הוא מגיע לידי מרירות, ובט' אב, כאשר הוא רואה כיצד נתקיים החורבן, והרי בכל עצב יהיה מותר, והוא מאמין בקיום יעודי הגאולה, אזי מתוך זה הוא מנגן והניגון הוא להתענג על הוי'.

וסיים אדמו"ר הריי"צ: זה היה בזמן הצמח צדק, כאשר חיו בליובאוויטש, כאשר גם הבוץ והרפש היה בוץ ורפש חסידותי, אבל כעת, כאשר נמצאים באמריקא והבוץ הוא בוץ ממש, הרי זה זמן מר עד מאד, צריך לשיר ניגון, ניגון של פנימיות, וצריך לקוות שהניגונים של העבודה החסידותית ייבשו את הבוץ⁴⁵.

• מנגנים מתוך קבלת עול!?

מספר אדמו"ר הריי"צ: בהתוועדות י"ט כסלו תרס"ד, ניגנו הבחורים את הניגון שמכונה "הניגון של גוראריה".

הם ניגנו פעמיים ושלוש והתלבטו אם להמשיך לנגן. מעבר זה המשיכו לנגן ומן העבר השני ניסו להשתיק אותם. כ"ק אדמו"ר (הרש"ב) ציווה לנגן והבחורים אכן ניגנו, אבל עשו זאת במתכונת מצומצמת. ואז פנה אלי כ"ק אדמו"ר ואמר: "הם מנגנים מתוך קבלת-עול". באותו רגע חשבתי שהוא מתכוון לרמוז לי שאומר להם שינגנו את הניגון בחיות רבה יותר, אבל הוא המשיך מיד לבאר את דבריו:

"היום מנגנים משום-מה מתוך קבלת-עול מזורה, מתוך דוחק וצמצום ("שטארק פארקוועטשט"). מתכוונים לדבר אחר, רוצים כבר לעזוב את העניין [=הניגון]

(44) ספר השיחות (לה"ק) תש"ד עמ' יז.

(45) ספה"ש תש"ג (לה"ק) עמ' מה.

הנוכחי, לא אליו מתכוונים אלא לדבר אחר [=לשמיעת שיחות]. היו מעדיפים כבר לסיים את העניין הזה, ולמרות שעוסקים בו, היו מעוניינים לסיימו כבר משום שמעוניינים בדבר אחר.

האמת היא שלא כך צריך להיות, במקום שבו נמצאים - שם צריכים להיות, אחר כך, כאשר עוברים לעניין אחר, אז צריכים להיות מונחים בעניין ההוא⁴⁶.

הפלאת הנגינה

• הניגון מעלה כל חסיד ממצבו החילוני

ענין הניגון צריך תיקון וחיזוק. בזמנים עברו היה יהודי מתפלל ומנגן ניגון בתוך התפלה, וממילא היה מתנגן לו גם אחרי התפלה.

היסוד הפנימי של דרכי החסידות וקליטת אור החסידות הוא עבודת התפלה. נגינה היא החיצונית של דרכי החסידות, הפנימיות של חיצונית זו היא הכניסה בדרך של קירוב להיכל עדין יותר.

בעלי בתים ובעלי עסקים חסידיים היו רותחים בניגונים חסידיים. כל אחד מהחסידים, ובאיזה סוג אנושי שהיה, היתה לו עריבות מיוחדת בניגון. הניגון מצא חן בעיניו וכשהיה שר אותו היתה השירה מנתקת אותו מנחיתותו ומעלה אותו ממצבו החילוני⁴⁷.

• ההתקשרות הנעלית ביותר - באמצעות ניגון

שלשה אופני התקשרות הם, והם בשלושת לבושי הנפש של מי שמתקשרים בו ושל המתקשר. כאשר מספרים איזה מעשה ההתקשרות היא בלבוש המעשה כאשר חוזרים על דבר תורה ההתקשרות היא בלבוש הדיבור וכאשר מנגנים איזה ניגון, ההתקשרות היא בלבוש המחשבה⁴⁸.

פעם אחת ביי"ט כסלו אמר אדמו"ר הצמח צדק, שמה שכתוב בירושלמי "כל האומר דבר בשם אומרו ידמה כאילו בעל השמועה עומד לפניו" זהו רק כאילו, כ"ף הדמיון, אבל כשמנגנים ניגון שלו הוא בעצמו כאן ממש! והתחיל לנגן את ניגון ד' בבית⁴⁹.

(46) תורת שלום עמ' 39.

(47) ספה"ש תש"ג (לה"ק) עמ' 58.

(48) ליקוטי דיבורים עמ' 888.

(49) בית משיח גליון 223 מובא בשם ר' חיים מאיר הילמן.

• הגוי הודה שאי אפשר לכתוב את ניגוני אדה"ז

סיפר ר' מוטל קוזלינר: כשאדמו"ר הריי"צ ביקש והורה להקליט ולרשום את ניגוני חב"ד במסגרת "ניח"ח", שלחו מוזיקאי לא יהודי לר' דוד מרוזוב, שהיה לו בקבלה ושמע בעצמו את עשרת הניגונים של אדה"ז מפי אביו ר' חוניע ששמע בעצמו מפי קודשו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב, ובאחד הניגונים החסיד הגוי תנועה, והעיר לו ר' דוד, אך הגוי הגיב ומה אעשה שאין כזה תו⁵⁰.

• הניגון בהתוועדויות חסידיים 'מחמם'

בהתוועדות שמחת-תורה תש"ד, אמר אדמו"ר הריי"צ: ניגון בהתוועדות של אנ"ש מחמם . . בניגון חב"די לבני מחממים וכשנעשה חם נעשה יותר אור . . צריכים לנגן ניגון חסידות פנימי, שיבריח את הקור והחושך ולהמשיך אור וחמימות בריקוד חסידי מסור.

הנאספים ניגנו ורקדו בהתלהבות, ואחר כך אמר הרבי: אכן, רוצים לנגן ולרקוד בהתלהבות, אך ההתלהבות החסידית עדיין חסרה. החיסרון אינו נעוץ בהגבהת הרגליים, אלא בכך שהלב והראש אינם בבחינת שמחת-תורה.

אחר כך התחילו לנגן את הניגון המפורסם "ניע ז'וריצע כלאפציי", ואולם, הרבי ציווה להפסיק מלנגן באומרו: ראשית כל, צריכים להיות "כלאפציי" - על-ידי זיעה של מצווה בעבודת התפילה. תחילה צריכים לנגן כדי לחמם את ה"כלאפיעץ" בחום הקדושה, שכל העצמות 'תרגשנה' את שמחת תורה, שהעקב ירגיש את התרגשות הלב ודבקות המוח של שמחת-תורה, ורק אז יכולים לנגן "ניע ז'וריצע כלאפציי"⁵¹.

• אדמו"ר הזקן ידע את מעלת הניגון לפני שהתוודע לחסידות

פעם אחת כבדו למדני ויטבסק את רבנו הזקן בחתונה אחת לומר פלפול ורבנו הזקן אמר פלפול וחילוק עמוק וחרוף בסברות נעלות, ואמר זאת במהירות גדולה וכל השומעים התפלאו. אז אמר רבנו הזקן שהלשון הוא קולמוס הלב.

לאחר מכן בקשוהו לנגן ניגון, שכן כשלמד או התפלל לא היו יכולים להינתק מרוב המתיקות שבניגונו. רבנו הזקן שר בפניהם ניגון מסויים, ולאחר מכן אמר: הלשון הוא קולמוס הלב והשיר - קולמוס הנפש.

50 ספר פלפולים ארגנטינה (נספח) עמ' רע"ח ואלה תולדות פרץ עמ' 115.

51 ספר השיחות (לה"ק) תש"ד עמ' לח.

היה זה אחד העניינים שרבנו הזקן כיוון להם עוד לפני שידע שישנו "סבא" בעולם - כידוע היה רבנו הזקן קורא את הבעל שם טוב שבו ברוחניות - כשבא לאחר מכן למזריטש, שמע מהרב המגיד בשם הבעל שם טוב שענין הניגון הוא אחד מדרכי העבודה בחסידות⁵².

• הנהגה על-טבעית תוך ניגון ד' בבית

בשנים האחרונות שלפני הסתלקותו של אדמו"ר הצמח צדק, היה חולה וחלוש מאד, והיה שוכב במטתו ולא יכול היה לקום בעצמו, וכשנצרך לו איזה ספר היה קורא למשרתו ר' חיים בער, ששכן בחדר הסמוך והוא היה מגיש לו את הספר המבוקש, מארגזי הספרים.

פעם אחת, החליט המשרת בדעתו, שכאשר יקרא לו הרבי יעשה את עצמו כישן, ואינו שומע, ויראה מה יעשה הרבי. כעבור כמה שעות, אכן קרא לו הרבי מחדרו: "חיים בער, חיים בער" אבל הוא לא נענה, לפתע שמע חיים בער המשרת, איך שהרבי החל לנגן בדביקות את ניגון הארבע בבית של אדמו"ר הזקן, לאחר מכן קם ממטתו בעצמו, ניגש אל ארגז הספרים ולקח ספר⁵³.

• כשחסיד מנגן ניגון של רבו

כותב ר' לוי"צ סמינאווסקי ברשימותיו, אשר שמע מאת השד"ר ר' צבי בשם הצמח צדק, כשחסיד מנגן ניגון של הרבי, מוליד בנפשו שפע עצמיות. ואדמו"ר הזקן היה מנגן שלושה ניגונים שקיבל מרבו המגיד ממעזריטש, מרבי מיכל מזלאטשוב, ומרבי פנחס מקוריץ⁵⁴.

ניגונים שונים

• "אז דער רבי איז דא"

מספר הרה"ח ר' ישראל יהודה לויין אודות התקופה בה היה בישיבה במלחובקה, מופיע תיאור מהתוועדות י"ט כסלו שנת תרצ"ד:

"... נתתי שבח והודיה לשמו ית' שזכיתי בחיים שלי להיות ולהשתתף בהתוועדות כזו עם חסידים גדולים כאלו ... החסידים שתו משקה לרוב, ופעם באמצע ההתוועדות נעמד הרש"ל [ר' שמואל לויטין] על שולחן ופאותיו היו על פניו

(52) ע"פ ספה"ש תש"ב (לה"ק) עמ' 121.

(53) שמועות וסיפורים ח"ב עמ' 47.

(54) אהלי ליובאוויטש ח"ב עמ' 48.

כי היו לו פאות ארוכות, אבל כל הזמן היו מקושרות על הראש, אבל עכשיו היו על הפנים), ושר ניגון (ששמעתיו אז לראשונה) "אז דער רבי איז דא, איז דאך האדרת והאמונה אודאי דא, האדרת וכו'", וכולם שרו אתו. זה היה נהדר, והמילים והשירה נכנסו בעומק לבי, הגווע ממצבי הפרטי ומהמצב הכללי השורר אז מחוץ ל"מאלאחובקה"⁵⁵.

• איך האב אבער געמיינט דעם טאטן'ס ניגון

בהתוועדות ח"י אלול תשל"ב, צוה הרבי לנגן "דעם שמחת תורה'דיקן ניגון". ניגנו ניגון הקפות הידוע, כשגמרו לנגן אמר הרבי: דאס איז א גוטער ניגון, איך האב אבער געמיינט דעם טאטן'ס ניגון [=זהו ניגון טוב, אך כוונתי היתה לניגון של אבי]. וניגנו לאחמ"כ ניגון הקפות לאביו רבי לוי יצחק.

• משפחה חב"דית ברוסיה שומעת לראשונה את ניגון "פדה בשלום"

מספר ר' שלום יעקב חזן: בהיותו ילד קטן, התגוררה משפחתו בכולשבה, מפרברי מוסקבה, באחד השנים החליט אביו ר' אהרון, לקנות מכשיר רדיו, כדי להיות מחובר להויה היהודית. בזכרוננו נחקק ליל י"ט כסלו של אותו שנה, כל המשפחה ישבה סביב מכשיר הרדיו, והאזינו בשקיקה לשיעור תניא של ר' נחום גולדשמיד, באותו לילה שמעו הם לראשונה את הניגון "פדה בשלום" ואחיו ר' חיים מאיר שקלט את הניגון, חזר אחר כך אחריו שוב ושוב עד שקלטו כל המשפחה את הניגון⁵⁶.

• מנהג מנשסטר מתקבל ב-770

בסעודת ליל א' דחג השבועות תש"ל, דובר אודות הניגון א-לי אתה, ר' זלמן יפה: במנשסטר מנגנים בסוף הלל את הניגון א-לי אתה.

הרבי: הרי זהו ניגונו של אדמו"ר הזקן!

ר' זלמן יפה: מדוע כאן אין שרים כנ"ל?

הרבי: תשירו ניגון זה מחר, והנמצאים כאן, אם יהיו, יעזרו לך.

למחרת בסעודת היום, פנה ר' זלמן לרבי ואמר: הנני מודה לך אדמו"ר שליט"א על העזרה שסייע בעדי בניגונים בתפלה⁵⁷.

(55) ספרו זכרונותי פרק י"ט.

(56) בית משיח גליון 302.

(57) היכל הנגינה עמ' רנב.

• העיקר שאומרים "אסדר"

מספר ר' גרשון מענדל גרליק: בתקופה לאחר שלימד הרבי את הניגון "אסדר לסעודתא", התבטא הרבי פעם ואמר "צי מ'זינגט נאך גענוי 'אסדר' ווייס איך נישט, אבי גע'פועל'ט אז מ'זאגט 'אסדר'" [= האם מנגנים עדיין את 'אסדר' בדיוק, אינני יודע, אבל לפחות פעלתי שיאמרו 'אסדר']⁵⁸.

• הרבנית הכירה את הניגון שהרבי לימד

מספר השליח ר' יהודה לייב רסקין: בשמח"ת תשכ"ב, אחרי שכ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לימד את הניגון "רחמנא דעני", נכנסתי לרבנית הצדקנית מרת חנה אמו של הרבי, והיא שאלה אותי איזה ניגון הרבי לימד, עניתי "רחמנא דעני". הרבנית ביקשה לשמוע את הניגון, והשתדלתי לחזור עליו, למרות שהיה חדש עבורי וטרם ידעתי על בוריו, הרבנית זיהתה מיד את הניגון ואמרה "זהו הרי הניגון של אבי, ר' מאיר שלמה ינובסקי"⁵⁹.

• ניגון התעוררות רחמים לר' מיכל מזלטשוב

אירע פעם שהצדיק ר' מיכל נחלש בבריאותו, ולא היה ביכלתו ללכת לרבו הבעל שם טוב. אז יצר וחדש את הניגון הידוע בשם "ניגון הגעגועים של ר' מיכעלע מזלוטשוב", אשר כ"ק אדמו"ר הזקן הביאו בבואו חזרה ממזריטש. ניגון הגעגועים של ר' מיכעלע מתחלק לשלש בבות: א. הבבא הראשונה מתארת את הגעגועים העזים. ב. בבבא השנייה משתקפת השמחה המאושרת בבואו למורו הבעל שם טוב. ג. והבבא השלישית מביעה התעוררות הדבקות והמסירה והנתינה למורו הבעל שם טוב⁶⁰.

.

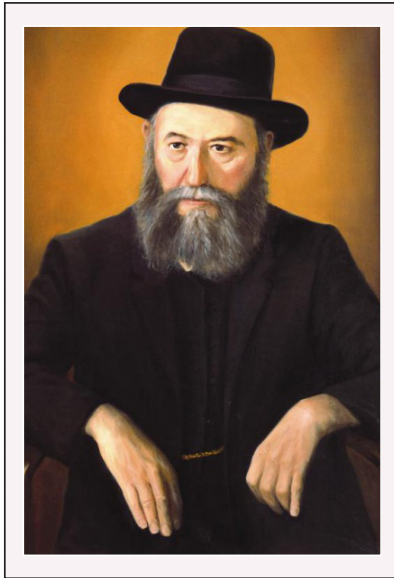
התוועדות אור לח"י אלול - יום הולדת הבעל שם טוב - תרנ"ז, החסידים ר' יעקב מרדכי ור' אשר גרוסמן מנגנים את הניגון המיוחס לצדיק ר' מיכעלע מזלוטשוב, והוד כ"ק אדמו"ר הרש"ב - עיני קדשו סגורות ומנגן עמהם בלחישתה ובדביקות, ודמעתי נגררות על לחייו.

האברך החסיד ר' מענדל בר' זכריה יפה - מיקטרינוסלב - ועוד שנים מבחירי בעלי הכלי-זמר שבאו מויטבסק, מלווים את המנגנים בכינורותיהם בקול דממה מתאים לתנועות הניגון, מה שהרעיש את מיתרי לב המסובים [היושבים]

(58) היכל הנגינה עמ' רעא.

(59) הרבנית חנה עמ' 24.

(60) ספר השיחות ת"ש עמ' 132.

והעומדים צפופים. בחדר הושלך הס כאילו אין איש, והמחזה נהדר בחדרת קודש והדרתו.

שלוש פעמים בזה אחר זה ניגנו את הניגון, בכל פעם ופעם הגביהו המנגנים בפה ובכנור את קולם, נוסף על זה אשר כל בבא ובבא מהניגון היא בהגבהת הקול לגבי הבבא הקודמת.

כשכלו לנגן, פתח הוד כ"ק אדמו"ר הרש"ב עיני קדשו, וכיבד את המסובים והעומדים במשקה, ויואיל להגיד: קבלה בידינו, אשר ניגון זה קראו הבעל שם טוב נ"ע בשם "ניגון התעוררות-רחמים-רבים".

אודות ניגון זה הגיד לי אבי - הוד כ"ק אדמו"ר מהר"ש - שעל פי הקבלה שקיבל מאביו - הוד כ"ק אדמו"ר הצמח צדק - בשם כ"ק זקנו אדמו"ר הזקן, מה שקיבל ממורו הרב המגיד ממעזריטש, שהוא היה נוכח באותו מעמד, אשר קודם ההסתלקות צוה הבעל שם טוב לנגן את ניגון התעוררות-רחמים-רבים שחיבר הצדיק ר' מיכעלע מזלוטשוב, וכשכלו לנגן הוואיל הבעל שם טוב לאמר:

הנני מבטיח לדורותיכם, אשר היכן, מתי, ומי שינגן את ניגון התעוררות-רחמים-רבים מתוך התעוררות של תשובה, אשמע זאת באיזה היכל שאמצא בו - ישנם מלאכים המעבירים ידיעות ובשורות לנשמות - ואצטרף לשירה, ואעורר רחמים רבים על בעלי התשובה המנגנים.

הוד כ"ק אדמו"ר הרש"ב היה בחדוה גדולה, והואיל להכריז אשר מכבד הנהו את כל הנמצאים בריקוד, ומבקש אותם לשתות כוס לחיים עם כל הפירושים, ומאפס מקום לצאת במחול כנהוג, הוא מציע לרקוד כל אחד במקומו.

המסובים והעומדים ממלאים את בקשת הוד כ"ק אדמו"ר הרש"ב באוות נפש, וקריאות 'לחיים' נשמעו מכל עברים. פתאום נשמע קולו של החסיד המקובל ר' יהודה ליב הופמאן מצהלות שמחה, וכל המסובים עמדו ממושבים, ויתנו יד על כתף חברו וירקדו.

כשכלו לרקד, הוואיל הוד כ"ק אדמו"ר הרש"ב לומר: אבי - כ"ק אדמו"ר מהר"ש - ביאר לי את נשמתם של רוב הניגונים המיוסדים - כוננתו [לניגונים] התוכנים, ובתוכם [ביאר לי גם] את נשמתו ותוכנו של ניגון "התעוררות רחמים רבים"

המיוחס לר' מיכעלע מזלוטשוב לאמר: הנשמה של הניגון היא "אשה קשת רוח אנכי", ותוכן הניגון הוא "ואשפוך את נפשי לפני הוי'".

"אשה קשת רוח אנכי" קאי על כנסת ישראל, מלכות דאצילות, אלא שה"קשת רוח" כפי שזה באצילות - זהו רק חדוה ושמחה, אבל למטה בנשמות ישראל שנמשכו מכנסת ישראל שבאצילות, שייך בהם ענין ה"קשת רוח" ממש.

ותוכן הניגון - "ואשפוך את נפשי לפני הוי'" - היא התעוררות רחמים רבים כדי להמשיך את החדוה והשמחה שבכנסת ישראל למעלה, שתהיה שמחה בנשמות ישראל [למטה].

הבעל שם טוב מבטיח - ממשיך כ"ק אדמו"ר הרש"ב את שיחתו הק' - שכאשר ינגנו את הניגון מתוך התעוררות של תשובה, הוא יסייע לעורר את הרחמים הרבים. עתה הגיע כבר ח"י אלול, תחילת ההכנה לעבודת ראש השנה. הבה ננגן את ניגון התעוררות רחמים רבים מתוך התעוררות של תשובה⁶¹.

.

ימים אחדים לאחר בוא כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לארצות הברית - בקיץ תש"א - נערכה לכבודו התועדות "קבלת פנים" בבית המדרש - '770'. נכחו אז למעלה משני מנינים, ובראשם רבני וזקני החסידים - ר' שמואל לויטין, ר' ישראל ג'ייקובסון, ר' דובער ריבקיין, ר' אליהו סימפסון, ר' אברהם פאריז, ר' שלמה אהרן קורנובסקי, ר' דובער חסקינד ועוד.

במהלך ההתועדות שאל כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, האם מישוהו מכיר את הניגון של ר' מיכל מזלוטשוב. ואמר שיש בזה שתי נוסחאות - איך שר' מיכאל דווארקין מנגן, ואיך שאחרים מנגנים. והרבי ניגן את הניגון בשתי הנוסחאות⁶².

בשבת שלאחר מכן - ש"פ קרח, ג' תמוז - התקיימה התועדות של כ"ק אדמו"ר הריי"צ. באמצע ההתועדות שאל כ"ק אדמו"ר הריי"צ את הקהל האם מישוהו יודע את הניגון של הרה"צ ר' מיכל מזלוטשוב בנוסח של ר' מיכאל דווארקין, והרבי החל לבגן ניגון זה⁶³.

• ההוספה של ר' פרץ מוצ'קין שלא מצאה חן בעיני הרבי

באחת ההתועדויות אצל הרבי בהן נכח ר' פרץ מוצ'קין, שרו את הניגון "קול ביער". לאחר שלושת הבכות הידועות המשיך ר' פרץ ושר בבא נוספת: "בני בני

61 ספה"ש תש"ג עמ' 169.

62 ימי מלך ח"ב עמ' 566.

63 קובץ כ"ח סיון (תנש"א) עמ' 21.

טענתכם נכזבה, כי על הכל מועיל תשובה; קינדער, קינדער, אייער טענה איז פאלש, ווייל תשובה העלפט דאך אויף אלץ".

ברם, היה נראה שהרבי לא שבע רצון מהוספה זו, ותיכף הפטיר ואמר: "ובא לציון גואל".

לאחר ההתוועדות הסביר ר' פרץ, שכנראה טעם הדבר שהרבי לא היה שבע רצון הוא, כי משמעות בבא זו היא שבני ישראל נותרים האשמים, אך בלי הוספה זו נותר הקב"ה, כביכול, האשם...⁶⁴.

• ניגון קול ביער לפנות בוקר על הרצפה

לקראת סיום התוועדות פורים תשי"א, שבמהלכה לקח כ"ק אדמו"ר שליט"א הרבה משקה, צווה הרבי לנגן את הניגון "קול ביער", וסיפר, שבפורים שנת תרפ"ז, לאחר ההתוועדות הידועה, ישב ר' יעקב זוראוויצער על הרצפה וניגן ניגון זה.

כיוצא בזה היה בהתוועדות יו"ד שבט תשי"ג, בסיום ההתוועדות צוה הרבי לנגן "כי בשמחה תצאו", ואחר-כך אמר:

בפורים תרפ"ז, לאחר ש"ק מו"ח אדמו"ר סיים את ההתוועדות וחזר לחדרו, נשאר עדיין מהמסובים להתוועדות, וביניהם היה גם החסיד ר' יעקב זוראוויטשער, ואז התיישב על הרצפה, וניגן הניגון "קול ביער"⁶⁵.

64 אלה תולדות פרץ עמ' 371.

65 היכל הנגינה עמ' שמא.

פרק ב מתנה לרבי

סקירה מרתקת על ניגוני דור השביעי שחוברו על
פרקי התהילים של הרבי מלך המשיח שליט"א

מזמן לזמן מתחדשים ניגונים חסידיים חדשים ע"י אלה
המסוגלים לחבר ניגון טוב ("די וועלכע זיינען מסוגלים צו
מאכן אַ גוטע ניגון"). וכאשר זה מתקבל ע"י הציבור ושרים
אותו בציבור, נעשה הניגון חלק מהניגונים החסידיים!

(משיחת ש"פ וישב תשנ"ב, סה"ש תשנ"ב ע' 184)

תופעה חסרת תקדים בדברי ימי גדולי ונשיאי
ישראל, בו חסידים ותלמידים מעניקים מתנת
יום הולדת לרבם, ולא סתם מתנה בעל ערך
כספי, כי אם מתנה נפשית, ומתנה סמלית
המבטאת את רגש האהבה האין סופית של חסיד
חב"די לרבם.

בהיות אשר הניגון תופס מקום נכבד בדרכי
החסידות, ובדור השביעי, בפרט ניגוני שמחה
היוצרים את ההוויי החסידי, נשתרש מנהג נפלא
בו מידי שנה מעניקים החסידים לרבם ניגון חדש
על מילות פרק התהילים האישי שלו.

פתיחה

אדמו"ר הזקן קיבל מרבו בשם הבעל שם טוב¹, את המנהג המקובל כיום, לומר מידי יום את פרק התהילים על פי מנין שנות האדם. ובהמשך השנים התפשט המנהג בקרב החסידים והמקושרים, ולימים אף נכתב בספר המנהגים², לומר בכל יום גם את פרק התהילים המכוון למספר שנותיו של הרבי, נשיא הדור, ואף להקדים אמירת פרק זה לאמירת הפרק האישי.

בדור השביעי, בו קיבל המושג "התקשרות" משנה תוקף ודגש, נוסף חידוש נפלא במנהג החסידים הקדום: מידי שנה בשנה, בהגיע יום הולדתו של הרבי מלך המשיח שליט"א, נחלצים "בעלי המנגנים" ומחברים ניגונים חדשים על מילות פרק התהילים החדש, כמתנת חסיד לרבו לרגל יום ההולדת. מבין הניגונים הרבים אשר החסידים מחברים, הרבי גילה שביעות רצון כלפי אחד הניגונים, והוא אשר היה זוכה להכנס תחת קורת הגג של ניגוני חב"ד ובין הניגונים אשר יושרו תדיר בפני הרבי ע"י הקהל.

נקל לתאר את הזכות הנעלית שנפלה בחלקו של חסיד, אשר ניגונו נבחר להתנגן שוב ושוב בפני הרבי, ניגון אשר בעיתות שמחה והתעלות, יעודד הרבי בחוזקה ובמרץ וכל הקהל מצטרף בשמחה עצומה.

לפנינו סקירה מרתקת ומקיפה על התפתחות המנהג, מאורעות השנים ושביבים מרתקים.

• חיבור ניגון ישן למילים חדשות

עד שנת תש"ל, לא היה מקובל לחבר ניגון מיוחד על פסוקי התהילים של פרקו של הרבי, אך באם היה קיים ניגון, אפילו ממקור לא חב"די, על אחד מפסוקיו של הפרק, הנה בשנה ההיא קיבל ניגון זה חיבה יתירה ע"י החסידים, והיו מנגנים אותו בהתוועדויות ובהודמנויות שונות, ובשנים מסוימות קיבל הניגון גם גושפנקא מהרבי כ"ניגון השנה".

מספר הרה"ח ר' שלום חסקינד: בשנת תשכ"ב³ - שנת הששים להולדת הרבי, ניגנו בבית חיינו פעמים רבות ניגון ידוע אשר במקורו מחסידי 'פולין', על המילים

(1) אגרת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מט' טבת תש"ט, נדפס בקובץ מכתבים.

(2) ספר המנהגים עמ' 17.

(3) היכל הנגינה עמ' שכט.

התוועדות יו"ד שבט תשכ"ד

"ימים על ימי מלך תוסיף" מתוך פרק ס"א בתהילים, הפרק שאמר הרבי באותו שנה, אך מאחר ובפני הרבי לא ניגנו אותו, לא התקבל הניגון בצורה רשמית.⁴ וכן גם בשנתיים שאחרי, ניגון "אך לאלוקים דומי נפשי"⁵ על מילות פרק ס"ב, וניגון "צמאה לך נפשי" מפרק ס"ג וכיו"ב.

בהקשר עם הניגון אך לאלוקים, נציין אפיזודה מיוחדת שהתרחשה בש"פ בשלח י"א שבט תשכ"ד, לקראת סיום ההתוועדות אמר הרבי: עומדים אנו ביום כזה שבו יכולים שלא להתחשב עם הקהל ("עס מאכט ניט אויס וועל זיך ניט רעכען מיטן עולם"), ובמילא, הנה אע"פ שאף אחד מהקהל לא נתעורר על זה, אולי יתחיל מישהו הניגון "אך לאלוקים דומי נפשי" (שזהו הניגון מהקאפיטל של השנה). והמשיך הרבי ואמר: מה שלא נתעוררו על זה, אין זה קושיא שזהו לפי שישנם הענינים הקשורים עם "זכוכית אדומה" ובמילא, מכאן ולהבא תהיה "זכוכית לבנה".⁷

• כשהרבי נענה שהתמימים חיברו ניגון עבורו

לקראת י"א ניסן תש"ל ישבו התמימים הרה"ח ר' שני"ז ווילשאנסקי והרה"ח ר' שני"ז חאנין שלמדו אז בישיבה המרכזית 770 והחליטו שצריך לחבר ניגון חדש על

(4) ראה לקוטי שיחות חיי"ז עמ' 429, שבהתוועדות י"א ניסן בשנה זו הזכיר הרבי אודות פסוק זה ובהערות שוליים מפנה לקובץ מכתבים הנ"ל.

(5) ניגון חב"די עתיק, שהיה חביב על כ"ק אדמו"ר הרי"צ והוא ניגון ק' בספר הניגונים.

(6) ניגון קפ"א בספר הניגונים.

(7) שיחו"ק תשכ"ד הוספות עמ' 2.

הפרק האישי החדש של הרבי. ובחרו את הפסוקים "כי אלוקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה. וזרע עבדיו ינחלוה ואהבי שמו ישכנו בה", שבסיום פרק ס"ט בתהילים. במנגינת הפזמון העממי "אילו הוציאנו ממצרים . . דיינו" שבהגדה של פסח.

אך התמימים לא אזרו את האומץ לנגן זאת בפני הרבי בשעת התוועדות, עד סעודת יום טוב ראשון של חג השבועות שנערכה בדירת הרבי הריי"צ (עד פטירת הרבנית נחמה דינה אשת אדמו"ר הריי"צ בתשל"א, נהג הרבי לערוך את סעודות החגים בדירת אדמו"ר הריי"צ כימים מקדם, בסעודות אלו היו משתתפים חסידים בודדים המקורבים לבית רבי).

אנ"ש שהוזמנו לסעודה החליטו לנגן את הניגון שחובר לראשונה לקראת י"א ניסן, היו שתהו כיצד יגיב הרבי על כך, ולבסוף סוכם שהרה"ח ר' יצחק חורגין יתחיל את הניגון בין הדגים לבשר.

בהגיע הרגע המוסכם, מספר ר' שלום חסקינר, הבטתי לכיון ר' יצחק וממבטו הבנתי ששכח את תחילת הניגון, והחלטתי להתחילו בעצמי את הניגון, הרבי הביט לעברי והיה ניכר עליו שביעות רצון.

לאחר מכן שאל הרבי: מי חיבר את זה לניגון?

ענה ר' חיים ברוך הלברשטאם: התמימים.

הרבי: מכאן?

הנ"ל: כן.

הרבי: מילים נכונות מאד.

הרב חיים גוטניק, שנכח בסעודה, פנה לרבי ואמר: כיון שניגון זה מנגנים במקור על הפיוט "דיינו", הנני מבקש בעת רצון זה, שיהיה כבר "דיינו" מכל הצרות!

הרבי: אמן, כן יהי רצון!⁸

למחרת, ביום השני של חג השבועות יצאו התמימים ואנ"ש ליתהלוכה' בין בתי כנסיות בשכונות הסמוכות לשמח יהודים ולחזור על דברי הרבי, כשחזרו התמימים ואנ"ש ל-770, נעמדו בחזית 770 מבחוץ והחלו לנגן את הניגון המחודש "כי אלוקים יושיע ציון", להפתעת המנגנים יצא הרבי מחדרו הק' ועודד את השירה בחזוקה, דבר נדיר בימים ההם.

גם בעת התוועדות במוצאי יום ב' של חג השבועות שרו החסידים את הניגון והרבי עודד בחזוקה בידי הק' את השירה.

(8) המלך במסיבו ח"ב עמ' קעג.

ר' שייע ליפקין

מכאן ולהבא ניגון זה הפך ל"סיסמת" השנה, ובכל עת מצוא, פצחו החסידים בניגון זה המביע את התקשרותם ושמחתם בשירת "הניגון של הרבי", סיטואציה מעניינת נקשרה במנהג זה, לאחר קידוש לבנה במוצאי תשעה באב באותו שנה, החלו התמימים בסופנטניות לנגן את הניגון "כי אלוקים" אך הרבי נזף בהם מיידית, ושאל: היכן המשפיע? הרי ע"פ שו"ע צריכים להמתין עד מחר בצהריים.

• הניגון שהגיע מירושלים
חצי שנה אחרי י"א ניסן

שנה לאחר מכן, לאחר י"א ניסן תשל"א, התאימו את המילים "ואני עני אביון.. ו"ישישו וישמחו", על תווי ניגון ישן (שנוגן עם המילים "זאל שוין זיין די גאולה").

וכך סיפר הרה"ח ר' אהרון מרדכי זילברשטרום ע"ה:

בירושלים הי' החסיד ר' יהושע ליפקין, אשר להתוועדויותיו יצא שם טוב בציבור החרדי בירושלים, והרבה שלא נימנו על חסידי חב"ד היו מגיעים להשתתף ולשמוע את דבריו. הניגון הזה [שהותאם לפסוקים הנ"ל] הי' ידוע ומושר אצל ציבור החרדי כשיר עממי עם המילים באידיש "זאל שוין קומען די גאולה" שחיבר שמערקע קאטשערגינסקי, אך היה מושר גם בקרב חסיד חב"ד. ור' שייע התאים את המילים מהקאפיטל החדש של הרבי לניגון זה, ובכל פארבריינגען שהי' נוכח היו מנגנים זאת בהתלהבות גדולה (מתחילת קיץ תשל"א).

לחלקו השני של חודש תשרי תשל"ב זכיתי להגיע לרבי. בהתוועדות שמח"ת, לקראת סיומו, ניגשתי להבעל מנגן הרה"ח ר' צבי הירש (היישקע) גאנזבורג, ואמרתי לו שיש לי ניגון חדש מירושלים על הקאפיטל של הרבי, וביקשתיו שישיר זאת. אך הוא הגיב שכבר מאוחר מדאי ואין זמן לנגן זאת.

לאחר מעריב התקיים חלוקת "כוס של ברכה", ניגשתי לחזן ר' משה טלישבסקי ואמרתי לו כנ"ל, ובקשתי את עזרתו. ר' משה התחיל לנגן זאת בקול לא גדול, אך גם לא נמוך, ואט אט החלו הסובבים לתפוס את הניגון ולהצטרף.

9) ראה אגרות קודש משנה זו, לדוגמא אגרת ט'תתקכו.

לפתע פנה הרבי אליו (עמדתי אז לידו), הביט בו, ואז הניח הכוס על השולחן והחל מעודד בבי' ידיו הק' כמה וכמה פעמים, וכך גם בהמשך החלוקה עוד כמה וכמה פעמים. וכמוכן שכל הקהל הצטרף ובהתלהבות גדולה. ומאז החלו לנגן הניגון בהתועדויות וכו'.

ואכן תופעה זו של חיבור לחן ישן למילים חדשות נמשך עד שנת תשמ"א כפי שיתואר לקמן, ומני אז החלו החסידים להעניק לרבי מתנה אמיתית בדמות השקעה נפשית וחיבור לחן חדש לרגל יום הולדת הרבי.

• ארבעה ניגונים ואחד שהתקבל

שנה לאחר מכן, בשנת תשל"ב - קהל החסידים והעולם כולו חגגו "שבעים שנה לרבי שליט"א". היתה התרגשות עצומה, וכפי שהסביר הרבי פעמים רבות שמספר עגול מבטא שלימות באדם ובתפקידו בעולם¹⁰. הייתה התעוררות גדולה בקרב אנ"ש והתמימים לרגל החג הקרב ובא, כולם רצו להעניק לרבי ניגון בתור מתנה שהתקבל ע"י הרבי ובקרב החסידים.

בסך הכל חוברו 4 ניגונים על הקאפיטל של פרק ע"א, כולם על בסיס ניגונים קיימים: "בך ה' חסיתי"¹¹, "אבוא בגבורות"¹², "תרננה שפתי"¹³, ו"כמופת היית לרבים"¹⁴, אך הניגון העיקרי שתפס היה הניגון "בך ה' חסיתי".

החזן ר' משה טלישבסקי חיבר את הניגון "בך ה' חסיתי" שבפרק ע"א בתהילים. "את הניגון השמח והפנימי הזה", סיפר ר' משה, "זוכר אני עוד מתקופת ילדותי כשהחסידים היו מנגנים אותו בעת הקפות", הוא התאים לניגון את הפסוק הנ"ל, וגם זכה למענה מהרבי "תשואות חן" על מכתבו בדבר חיבור הניגון¹⁵. ניגון זה ניגנו לראשונה בשבת הגדול י' ניסן בהתועדות קודש בפני הרבי.

ביומנו של ר' זלמן יפה, מתאר הוא איך התנגן ה"בך ה' חסיתי" ברצף שוב ושוב ברמקולים ב-770 עד שהתחיל ההתועדות, וגם בעת כניסת הרבי להתועדות שלא כפי שהיה נהוג באותם שנים לשמור על דממה מוחלטת עד הגעת הרבי למקום מושבו, הקהל הגדול לא יכל להתאפק וברגע שדמותו הק' של הרבי

(10) ראה שיחת ש"פ בראשית תשכ"א, בקשר עם 200 שנה להסתלקות הבעש"ט.

(11) ניגון שייג בספר הניגונים.

(12) ניגון שייג בספר הניגונים, הותאם ע"י הרה"ח ר' יעקב לייב אלטיין.

(13) ניגון שייב בספר הניגונים, הותאם ע"י רשב"ץ אלטהויז.

(14) ניגון רמ"ח בספר הניגונים, הותאם ע"י הרה"ח ר' שני"ז ווילשאנסקי.

(15) יומן ר' מענדל וולוסוב וע"פ גירסא אחרת ענה הרבי שישיר ונראה אם יתקבל.

נראתה בכניסה פרץ הקהל בשירת הניגון החדש של טלישבסקי ומיד לאחר השיחה הראשונה שוב כל הקהל בהתלהבות עצומה ניגנו את הניגון החדש.

לאחר ההתוועדות ביקשה הרבנית הקלטה מהשיר החדש שניגנו זה עתה בהתוועדות לפני הרבי, והתכוונה לשיר החדש של ר' משה טלישבסקי - הניגון "בך השם חסיתי".

בשנה זו אירע חידוש מעניין: החל מהתוועדות י"א ניסן ובמשך כל תקופת הקיץ ביאר הרבי את הקאפיטל החדש פרק ע"א פסוק אחר פסוק¹⁶.

• ונפקדת כי יפקד ניגוניך

הניגון הידוע "יפרח בימיו צדיק" מפרק ע"ב בתהילים, הותאם ע"י הרה"ח ר' שלמה קונין למנגינה עתיקה של חסידות וויז'ניץ, לקראת י"א ניסן תשל"ג.

בי"א ניסן, בתחילת ההתוועדות עוד לפני השיחה הראשונה, התחיל ר' יואל כהן לשיר את הניגון החדש "יפרח בימיו צדיק" וכולם אחריו שרים את הניגון, אך הרבי לא הגיב כלל לניגון החדש וכן לא עודד בצורה בולטת, הרבי כביכול התעלם מקיום הניגון.

מצב זה, שהרבי אינו מתייחס לניגון, נמשך שבת אחר שבת, בהתוועדות שביעי של פסח, ואף אחרי זה. כיון שכן אנ"ש הסתפקו האם להמשיך לשיר את הניגון בפני הרבי או לא, היו שחשבו שהרבי אינו מעודד את השירה מכיוון שהחסידים שרים את המילים "יפרח בימיו צדיק" ומתכוונים על הרבי, וממילא גם סיום הניגון "ואויביו עפר ילחכו" מקבל משמעות דומה...

עד אמצע חודש אייר נמשך המצב שהחסידים שרים את הניגון החדש אך הרבי אינו מעודד את המנגינה. באחת השבתות החליטו יותר לא לשיר בפני הרבי אינו הניגון. באותה שבת, לקראת סוף ההתוועדות פנה הרבי לר' יואל כהן ואמר "היום שכחו לשיר את הניגון של הקאפיטל", מיד החלו החסידים לנגן ובפעם הראשונה מי"א ניסן הרבי החל לעודד את הניגון החדש, כמובן שהחסידים החלו להגביר את השירה והרבי המשיך לעודד יותר חזק ויותר חזק. מכאן ואילך המשיכו לשיר את הניגון בכל ההתוועדויות של אותה שנה.

באותו שנה הציע הרה"ח ר' שמואל זלמנוב ניגון נוסף על המילים הללו, והוא ניגון שיי"א בספר הניגונים, ניגון מר' שלמה דער געלער, אך לפועל הניגון לא התקבל ואינו מוכר כל כך.

(16) ביאורים אלו הוגהו ונדפסו בהוספות ללקו"ש ח"ז ע' 213 ואילך.

• "עס שאקלט זיך דער ארון הקודש"

בהגיע י"א ניסן תשל"ד, החליטו התמימים להמשיך את הניגון המשמח והנלהב לעוד שנה, והתאימו את מילות הפרק החדש - פרק ע"ג - "מי לי בשמים . . כלה שארי ולבבי", לאותו ניגון וויז'ניץ שהושר בשנה החולפת.

הזמן בו ישבו התמימים ו'הלבישו' על הניגון את המשך המילים לפרק החדש, היה בשעת הצהריים של שבת הגדול, והשירה סחפה את כולם בהתלהבות והתרגשות עצומה, עד כדי כך שבעת כניסת הרבי לתפילת מעריב לזאל הקטן, בספונטניות משותפת, המשיכו כולם בשירה החזקה, למרות שבשנים ההם לא היה נהוג לשיר כלל בכניסת הרבי לתפילות וכדו' כנ"ל. כשהרבי נכנס לזאל, הצביע מיד על הרצפה לכיון הארון קודש, ואמר "עס שאקלט זיך דער ארון הקודש" [ארון הקודש מתנענע], ומיד כמובן פסקה השירה, אך בכל זאת הניגון התקבל כניגון שנת תשל"ד. ובהתוועדות י"א ניסן עצמו, עודד הרבי בחוזקה את הניגון החדש, בכל מהלך ההתוועדות, ואף דיבר במאמר על הפסוקים מהקאפיטל אותם בחרו התמימים¹⁷.

בחג השבועות תשל"ד אירע מאורע מעניין: בעת התוועדות קם החזן הנודע ר' בן-ציון שנקר מחסידי מודו"ץ והחל ללמד את החסידים ניגון שהוא עצמו הלחין על הפסוק "ואני קרבת אלוקים לי טוב" הפסוק האחרון של פרק ע"ג, הפרק החדש של הרבי בשנת תשל"ד.

אמנם הניגון היה בקצב איטי אך הרבי עודד את השירה והחסידים הגבירו את המהירות לפי קצב העידודים של הרבי. לאחר שגמרו לשיר את השיר החדש החל הרבי לדבר באריכות על הפסוק "כלה שארי ולבבי" הפסוק האחרון של פרק ע"ג.

מה שקדם למאורע זה היה, שר' בן-ציון שנקר שחיבר את הניגון רצה ללמד את החסידים וכן לשירו לפני הרבי במהלך התוועדות, בעקבות כך פנה לרב יוסף ויינברג עם בקשתו. הרב ויינברג כתב מכתב לרבי ובתוכו כתב את בקשתו של החזן בן-ציון שנקר שהוא חפץ לשיר בפני הרבי בעת התוועדות, הרבי אכן הסכים כפי שהוכח בהתוועדות של חג השבועות.

17) ספר המאמרים תשל"ד עמ' 109 ד"ה בכל דור, שארי זה הגוף, ולבבי זו הנפש כפירוש הראב"ע, הנה שארי ולבבי (הגוף והנפש) הם אצלו באופן דכלה, שהם נמצאים בכליון ותשוקה (אז זיי שטייען אין אן אויסגעלוסט און אן אויסגאנג) להוי', וגם כלה מלשון תענוג. ומדוע כלה שארי ולבבי, מפני שצור לבבי וחלקי אלקים, כי מהו לבבו ומהו החוזה דלבבו ומהו חלקו (ווייל וואָס איז זיין האַרץ און וואָס איז די שטאַרקייט פון זיין האַרץ און וואָס איז זיין חלק) (בעולם) - הוא אלקים. ובהערת שוליים מציין המו"ל שזהו מתוך הקאפיטל החדש.

• לראשונה ניגון הקאפיטל, נכנס לתקליט ניח"ח

לקראת י"א ניסן תשל"ה, יום הולדתו השבעים ושתים של הרבי, הותאם לניגון חסידי ניקולייב מילות הפסוק "ואלוקים מלכי גו"¹⁸.

על הנחת רוח והחביבות המיוחדת של הרבי לניגונים שחוברו בקשר לי"א ניסן, ניתן ללמוד מהעובדה הבאה:

לקראת הופעתו של אחד התקליטים של ניגוני חסידי חב"ד, הכניסו עורכי התקליט לרבי את "הצעת הניגונים בתקליט החדש" - רשימה בת ששה-עשר ניגונים שהיו מיועדים להקלטה בתקליט החדש. בסוף הרשימה ציין הרבי בכתב ידו להוסיף את הניגון על הפסוק "ואלוקים מלכי גו"¹⁹, הניגון שהולחן לקראת י"א ניסן תשל"ה, מפרק ע"ד.

• ניגון הרחוק מעצבות

על פרק ע"ה בתהילים, קיים ניגון חב"די וותיק עם המילים "וכל קרני רשעים אגדע" שהושר מקדמת דנא¹⁸ אצל חסידים בגירסא זו, והוא ניגון קס"א בספר הניגונים ורשום בשם "וכל קרני". מובן מאליו שניגון זה הפך לניגון הרשמי של שנת תשל"ו.

בהזדמנות אחרת, בשנת תשי"ד כאשר הקאפיטל של כ"ק אדמו"ר הריי"צ היה פרק ע"ה, התבטא הרבי על ניגון זה: "ישנו ניגון על פסוק מהקאפיטל של כ"ק מו"ח אדמו"ר השייך לשנה זו - "וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק", שזהו ניגון שרחוק מעצבות... ואפילו ממרירות. יגנו עתה ניגון זה"¹⁹.

בשנה הבאה, שנת תשל"ז, התאימו את המילים "נודע ביהודה אלוקים.. מפרק ע"ו, לניגון חב"די ידוע. בתשל"ח התאימו את המילים "אתה האל עושה פלא", לניגון חב"די רוסי. ובתשל"ט לקחו את הבית האחרון של ניגונו הידוע של סב הרבי, הרב מאיר שלמה ינובסקי, ניגון ע"א בספר הניגונים, והתאימו לו את המילים "וינחם לבטח". אמנם בתחילה ניגנו את הניגון "ויבחר בדוד", אך בשעה שניגנו את הניגון בפני הרבי, בכה הרבי. על כן התאימו ניגון חדש למילים "וינחם לבטח".

בשנת תש"מ, התאימו את המילים "ואנחנו עמך וצאן מרעיתך" מפרק ע"ט לניגון ישן, ובתש"מ"א את המילים "רועה ישראל האזינה" שבפרק פ' לניגון חב"די מוכר, ניגון שכבר היה מוכר ורגיל בהתוועדויות עם הרבי.

(18) ראה שיחת יום ב' דחג השבועות תש"ג, אז ביקש אדמו"ר הריי"צ מאחד המסובים להתחיל ניגון שהוא "אש להבות" והתחילו וכל קרני רשעים.

(19) משיחת ש"פ מטות, מבה"ח מנחם-אב, תשי"ד.

• תקופה חדשה
ומושג חדש בדור
השביעי

ר' שלמה קובין

במלאות שמונים שנה לכ"ק
אדמו"ר שליט"א - בשנת
תשמ"ב הלחין הרה"ח ר' שרגא
פייטל הלוי לוי, שהיה אז בחור,
לחן חדש לכבודו של הרבי, על
הפסוקים "הרנינו לאלוקים

עזונו", "שאו זמרה" ו"ואיכילהו מחלב חטה" ממזמור פ"א בתהילים, ובכך פרץ
את הדרך למנהג הנחשב כיום למובן מאליו.

משנה זו ואילך החלו בעלי המנגנים המוכשרים לנסות את כוחם בהלחנת ניגונים
שונים על הפרק החדש של הרבי לכבוד יום הולדתו של הנשיא.

• "קול דאלים גבר"

בתחילה בחירת הניגון לא היה דבר ממוסד, והנוהג היה שהבעל מנגן שחיבר את
הניגון מגיע ל-770 ומלמד את הבחורים את הניגון החדש, וכשהרבי היה נכנס
היו מתחילים התמימים ואנ"ש, קבוצות קבוצות, עם המלחין בראשם, לנגן בקול
את הניגון אותו בחרו וחשבו כניגון המתאים, וממילא הבחירה הייתה באופן של
"קול דאלים גבר"... הניגון שהושר הכי חזק הוא זה שנבחר, כולם היו שרים את
הניגונים ותוך כדי המאומה הניגון שהיה נשמע ביותר ברקע וקיבל את העידודים
של הרבי זה הניגון שנבחר. ובכל אופן היו פעמים רבות שעדיין לא היו מגיעים
לעמק השווה, לגבי בחירת הניגון של אותה שנה.

מצב זה נמשך ואף החרף משנה לשנה מפאת ריבוי הניגונים שהגיעו על ידי בעלי
מנגנים שונים. עד שנת תשמ"ז, אז הוחלט ע"י התמימים (ובראשם התמימים
יוסף יצחק גרינברג, נחום גרינוולד, יוסף קרסיק ויוסף יצחק קפלן) תלמידי ישיבת
תומכי תמימים המרכזית ב-770 באותה תקופה, שהגיע הזמן לעשות מעשה, וכך
הוחלט להקים ועידה, אשר תקרא בשם 'ועדת הניגונים', וחברי הועדה יהיו 'בעלי
מנגנים' בעלי חוש בנגינה ובניגונים, ומטרת הועידה תהיה בחירת ניגון של אותה
שנה, על פי הצבעה ברוב קולות של חברי 'ועדת הניגונים'.

חברי הועדה היו: ר' שניאור-זלמן בוימגרטן, ר' צבי הירש גאנזבורג, ר' מרדכי
גורארי, ר' אליעזר זלמנוב, ר' משה טלישבסקי ר' אברהם פריד, ור' מענדל
שניאורסאהן, סה"כ שבעה חברים.

חברי הועדה של 'ועדת הניגונים', לא יכלו לחבר באותה שנה ניגון לכבוד הרבי על מנת שהבחירה תהיה אובייקטיבית.

• אופן בחירת הניגונים בוועדה

בתאריך שנקבע כיום הבחירה, מתאספים חברי 'ועדת הניגונים' ושומעים את כל הניגונים שנשלחו למערכת, כמובן ללא שידעו מי חיבר איזה ניגון על מנת שהבחירה תהיה אובייקטיבית ולא על פי שמות משפחה וכדו'.

אופן בחירת הניגונים התנהל כך: אחרי ששמעו את כל הניגונים - כל אחד בחר ניגון אחד, באם היה רוב - בוחרים באותו ניגון. אך במקרה שאין ניגון אחד שנבחר על-ידי הרוב, כל חבר מהוועדה רושם לעצמו שלושה ניגונים ומדרג אותם לפי רמות 1, 2 ו-3, כל דירוג מזכה את הניגון במספר נקודות, רמה 1 מזכה את הניגון בשלוש נקודות, רמה 2 מזכה את הניגון בשתי נקודות ורמה 3 מזכה את הניגון בנקודה.

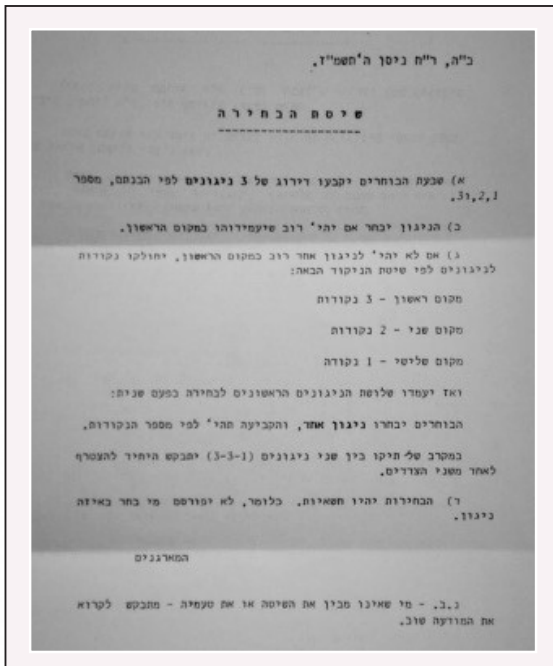
לאחר מכן מוצאים מתוך כל הניגונים את שלושת הניגונים הראשונים ועושים בחירות בפעם השניה, לאחר מכן סופרים כמה נקודות יצא לכל ניגון והניגון שיש לו את רוב הנקודות נבחר להיות הניגון של אותה שנה.

אם בכל אופן עדיין יש תיקו בין הניגונים יתבקש האי זוגי מתוך חברי המערכת (שהרי ישנם שבעה חברי מערכת) לבחור מאיזה ניגון מבין הצדדים הוא בוחר.

• התערבות הרבי

באופן כללי הרבי לא התערב בבחירת הניגונים. אף על פי כן, בסופו של דבר ראו בבירור שהרבי כן מתייחס לניגון הנבחר, אם זה ע"י עידוד בידיו הק' או על פי תוכן השיחה שמדבר על פסוקים מסוימים דווקא מתוך הפרק החדש.

ולדוגמא: בשנת תשמ"ט הלחין ר'

ועדת הניגונים ליבאוויטש באחד השנים

שלום ברוכשטט ניגון על הפסוק "שיר מזמור לבני קרח" מפרק פ"ח בתהילים, אך בפועל חברי 'ועדת הניגונים' בחרו בניגון אחר המתחיל במילים "תבוא לפניך תפילתי". הקהל לא היה שלם עם בחירת הניגון ע"י הוועדה

ונוצר בלבול גדול בקהל, חלק שרו שיר מסוים וחלק החלו לשיר שיר אחר.

כשראו האחראים את הבלבול שנוצר בין הקהל, הכריזו לפני התוועדות של הרבי בשבת הגדול - ערב י"א ניסן שיש לנגן רק את הניגון שבחרה הוועדה על מנת שלא ייוצר מצב של היפך הכבוד בנוכחותו של הרבי בעת התוועדות.

הרבי נכנס להתוועדות ולאחר שעשה קידוש החל החזן ר' משה טלישבסקי ועמו כל הקהל את הניגון "תבא לפניך תפילתי", הניגון שבחרה הוועדה כפי ההנחיות.

להפתעת כולם אחרי הניגון החל הרבי לדבר בשיחה הראשונה²⁰ ולהסביר ברחבה את הפסוק "שיר מזמור לבני קרח למנצח על מחלת לענות משכיל להימן האזרחי" הפסוק הראשון של מזמור פ"ט, כמובן שאחרי השיחה כולם החלו לשיר את הניגון שחיבר ר' שלום ברוכשטט, היחיד מבין כל הניגונים שחיבר על הפסוק הראשון של המזמור פ"ט בתהילים.

דוגמא נוספת לכך: בשנת תשמ"ו חל י"א ניסן ביום ראשון, והרבי התוועד כדרכו בשבת בשעה אחת וחצי. באחת השיחות דיבר הרבי על הפסוק "אך קרוב ליראיו ישעו לשכון כבוד בארצנו". כחמש דקות אחרי תפילת ערבית של מוצאי שבת יצא הרבי לקידוש לבנה, לבנתיים בזמן הזה החל הקהל בחוץ לשיר את הניגון החדש כשבפעם הראשונה אומרים את הפסוק "הראנו ה'" ובפעם השניה אומרים את הפסוק "אך קרוב ליראיו". זה יצא מאוד מוצלח ומכאן ואילך החלו לשיר כך באופן קבוע.

• "משכיל לאיתן אזרחי"

היו שנים, שאחרי השיחה של הרבי בעת ההתוועדות, שבמהלכה הודגשו מספר פסוקים נוספים מתוך הפרק החדש, הוסיפו האחראים על 'ועדת הניגונים' לאחר השיחה לניגון החדש, את הפסוקים שהרבי דיבר עליהם בשיחה.

(20) ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 393 ואילך.

ולדוגמא, בשנת תש"נ נבחר הניגון של ר' שלום ברוכשטט, והניגון בסופו נגמר "ברוך ה' לעולם אמן ואמן. משכיל לאיתן אזרחי" אף על פי שזה שני פסוקים שונים פסוק האחרון של הפרק עם הפסוק הראשון מיד אחריו, וזאת בעקבות השיחה שהרבי דיבר על תחילת הפרק החדש פרק פ"ט בתהילים וקישר זאת עם סוף הפרק.

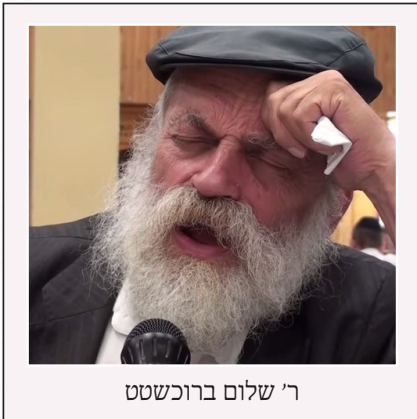
מעניין לציין שגם בשיחה של שבת פרשת צו הזכיר הרבי את העניין של "בעוץ תחילתן בסופן, וסופן בתחילתן" בהקשר לפרשה.

חביבות מיוחדת ביטא הרבי לניגונים שחיברו לכבודו במהלך השנים לקראת י"א ניסן, נקודה זו ניתן לראות ב'מכתבים כלליים' שכתב הרבי והופצו בארץ ובעולם²¹. בתוך המכתב כתב הרבי פסוקים מתוך הפרק התהילים החדש, בדרך כלל היו אלו הפסוקים שנבחרו בניגון.

• "שובה ה' עד מתי"

הניגון "שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך" הולחן על ר' שרגא פייטל לויין לכבוד י"א ניסן של שנת תנש"א. מיד בתחילת התוועדות מידי שבת היו מתחילים את הניגון "שובה ה'". ניגון זה זכה ליחס מיוחד מהרבי, שכן כמעט כל פעם

(21) דוגמה - מכתב כללי י"א ניסן תשמ"ג: "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם", הקב"ה אומר לכל בני ישראל (שהאמירה מהווה נתינת כח), כי העניק לכל אחד ואחת כוחות אלקיים לרומם את עצמו, ואת כל אשר מסביבו, להיות בדרגת "אלקים - מלאכים", ו"בני עליון", בניו של הקב"ה. יש רק לרצות!

ר' שלום ברוכשטט

שניגנו את הניגון בפני הרבי בעת התוועדויות, עודד הרבי עם שתי ידיו הק' את השירה, וכן פעמים רבות כאשר שרו את הניגון אחרי תפילת שחרית בעת חלוקת דולרים לצדקה עודד הרבי את השירה בחזקה בידו הק'.

ראוי לציין שלעיתים היו שומעים את הרבי מזמזם לעצמו את הניגון שנבחר בעת התוועדות, כאשר החסידים היו שרים את הניגון החדש.

• "שיר חדש"

שנה לאחר מכן בשנת תשנ"ב, הבעלי המנגנים החלו להלחין ניגונים לכבוד י"א ניסן - תשעים שנה לרבי שליט"א. הניגון שנבחר היה של ר' שלום ברוכשטט על המילים "אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי" מתוך פרק צ"א בתהילים.

אך כיון שבתקופה זו לא זכינו שהרבי יצא לקהל, לא הייתה הזדמנות לשיר את הניגון לפני הרבי. הפעם הראשונה ששרו לפני הרבי היה בחג השבועות של שנת תשנ"ב בעת שכל החסידים חזרו מתהלוכות בבתי כנסיות הקרובות לשכונת קראון-הייטס, הרבי יצא מחדרו וישב על כסא בכניסה הראשית של 770 ועודד את הניגון החדש.

•

גם היום מחברים החסידים עשרות ניגונים חדשים על הפרק של הרבי בכל שנה ושנה, ובכל שנה הולך וגדל כמות הניגונים המגיעים ליועדת הניגונים, אך המערכת בוחרת ניגון אחד בלבד והוא הניגון הנבחר באותה שנה.

ויהי רצון שנזכה לשיר בפני הרבי את ה"שיר חדש" ולראות את הרבי שבע נחת ומעודד בשתי ידיו הק' את השירה בגאולה אמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

שירו למלך

ניגונים שחוברו לכבוד י"א ניסן יום הולדתו של הרבי מה"מ שליט"א

להלן רשימת הניגונים שחיברו החסידים, לכבוד י"א ניסן יום הולדתו של הרבי, מתוך הפרק האישי של הרבי באותה שנה. הניגונים הובאו כאן במלואן, מסודרים לפי סדר מהלך השנים.

• כי אלקים יושיע ציון - י"א ניסן תש"ל

כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוהו. וזרע עבדיו ינחלוה ואהבי שמו ישכנו-בה. (תהלים סט, לו-לז)

הותאם: ר' שניאור זלמן ווילשאנסקי ור' שניאור זלמן חאנין.

• ישישו וישמחו - י"א ניסן תשל"א

ישישו וישמחו בך כל-מבקשיך ויאמרו תמיד יגדל אלקים אהבי ישועתך. ואני עני ואביון אלקים חושה-לי עזרי ומפלטי אתה ה' אל-תאחר. (תהלים ע, ה-ו)

הותאם: ר' יהושע ליפקין.

• בך ה' חסיתי - י"א ניסן תשל"ב (שנת השבעים)

בך ה' חסיתי אל-אבושה לעולם. (תהלים עא, א)

הותאם: ר' משה טלישבסקי.

• כמופת הייתי לרבים - י"א ניסן תשל"ב (שנת השבעים)

כמופת הייתי לרבים, ואתה מחסי-עז. (תהלים עא, ז)

הותאם: ר' שניאור זלמן ווילשאנסקי.

• אבוא בגבורות - י"א ניסן תשל"ב (שנת השבעים)

אבוא בגבורות ה' אלקים אזכיר צדקתך לברך. (תהלים עא, טז)

הותאם: ר' יעקב לייב אלטיין.

• תרננה שפתי - י"א ניסן תשל"ב (שנת השבעים)

תרננה שפתי כי אזמרה-לך ונפשי אשר פדית. גם-לשוני כל היום תהגה צדקתך
כי-בושו כי-חפרו מבקשי רעתי. (תהלים עא, כג-כד)
הותאם: ר' שמואל בצלאל אלטהויוז.

• יפרח בימיו צדיק - י"א ניסן תשל"ג

יפרח-בימיו צדיק ורוב שלום עד-בלי ירח. וירד מים עד-ים ומנהר עד-אפסי ארץ.
לפניו יכרעו ציים ואויביו עפר ילחכו. (תהלים עב, ז-ח-ט)
הותאם: ר' שלמה קונין.

• כלה שארי - י"א ניסן תשל"ד

כלה שארי ולבבי צור-לבבי וחלקי אלקים לעולם. כי-הנה רחקיך יאבדו הצמתה
כל-זונה ממך. ואני קרבת אלקים לי-טוב שתי בה' אלקים מחסי לספר כל
מלאכותיך. (תהלים עג, כו-כו-כח)
הותאם: ר' שלמה קונין

• ואלוקים מלכי מקדם - י"א ניסן תשל"ה

ואלוקים מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ (תהלים עד, יב)

• וכל קרני - י"א ניסן תשל"ו

וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק. (תהלים עה, יא)
(הכוונה לניגון החב"די העתיק על פסוק זה שנהוג לשיר אותו יחד עם הפסוק הבא):
אויביו אלביש בושת ועליו יציץ נזרו. (תהלים קלג, יח)

• נודע ביהודה - י"א ניסן תשל"ז

נודע ביהודה אלקים בישראל גדול שמו. ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון.
(תהלים עז, ב-ג)

• אתה הא-ל - י"א ניסן תשל"ח

אתה הא-ל עשה פלא הודעת בעמים עווןך. גאלת בורוע עמך בני יעקב ויוסף
סלה. (תהלים עז, טו-טז)

• וינחם לבטח - י"א ניסן תשל"ט

וינחם לבטח ולא פחדו ואת-אויביהם כסה הים. ויביאם אל-גבול קדשו הר-זה קנתה ימינו. (תהלים עח, נג-נד)

• ויבחר בדוד - י"א ניסן תשל"ט

ויבחר בדוד עבדו ויקחהו ממכלאות צאן. מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו. וירעם כתם לבבו ובתבונות כפיו ינחם. (תהלים עח, ע-עא-עב)

• ואנחנו עמך - י"א ניסן תשמ"מ

ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך. (תהלים עט, יג).

• רועה ישראל - י"א ניסן תשמ"א

רועה ישראל האזינה נהג כצאן יוסף ישב הכרובים הופיעה. תהי-ידך על-איש ימינך על-בן-אדם אמצת לך. ולא נסוג ממך תחיינו ובשמך נקרא. ה' אלקים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה. (תהלים פ, ב; יח-יט-כ)

• הרנינו לאלקים - י"א ניסן תשמ"ב (שנת השמונים)

הרנינו לאלקים עוזנו הריעו לאלקי יעקב. שאו-זמרה ותנו-תף כנור נעים עם-נבל. ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך. (תהלים פא, ב-ג; יז) לחן: ר' שרגא פייטל לויין.

• אני אמרתי - י"א ניסן תשמ"ג

אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם. קומה אלקים שפטה הארץ כ-אתה תנחל בכל-הגוים. (תהלים פב, ו; ח) לחן: ר' שרגא פייטל לויין.

• וידעו כי-אתה - י"א ניסן תשמ"ד

וידעו כי-אתה שמך ה' לבדך עליון על-כל-הארץ. (תהלים פג, יט) לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• ילכו מחיל - י"א ניסן תשמ"ה

ילכו מחיל אל-חיל יראה אל-אלקים בציון. מגננו ראה אלקים והבט פני משיחך.
(תהלים פה; ב; ז)

לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• רצית ה' - י"א ניסן תשמ"ו

רצית ה' ארצך שבת שבת יעקב. הלא אתה תשוב תחיינו ועמך ישמחו-בך. הראנו
ה' חסדך וישעך ותן-לנו. אך קרוב ליראיו ישעו לשכן כבוד בארצנו. (תהלים פה;
ב; ז; ח; ט)

לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• אודך ה' - י"א ניסן תשמ"ז

אודך ה' אלקי בכל-לבבי ואכבדה שמך לעולם. כל-גוים אשר עשית יבואו
וישתחו לפניך ה' ויכבדו לשמך. כי-גדול אתה ועשה נפלאות אתה אלקים לבדך.
שמח נפש עבדך כי-אליך ה' נפשי אשא. (תהלים פו; יב; ט-י; ד)

לחן: ר' יוסף יצחק ליפסקר.

• אוהב ה' - י"א ניסן תשמ"ח

אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב. ולציון יאמר איש ואיש יולד-בה והוא
יכוננה עליון. (תהלים פז; א-ב; ה)

לחן: ר' אהרן הכהן בלסופסקי.

• שיר מזמור - י"א ניסן תשמ"ט

שיר מזמור לבני-קרח למנצח על-מחלת לענות משכיל להימן האזרחי. תבוא
לפניך תפלתי הטה אונך לרנתי. ואני אליך ה' שועתי ובבקר תפלתי תקדמך.
(תהלים פח; א; ג; יד)

לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• כרתי ברית - י"א ניסן תש"נ

כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי. מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי.
ברוך ה' לעולם אמן ואמן. משכיל לאיתן האזרחי. (תהלים פט; ד; כא; נג; ג)

לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• שובה ה' - י"א ניסן תשנ"א

שובה ה' עד-מתי והנחם על-עבדיך. שבענו בבקר חסדך ונרננה ונשמחה בכל-ימינו. יראה אל-עבדיך פעליך והדרך על-בניהם. ויהי נעם אדני-אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו (תהלים צ, יג-יד; טז-יז) לחן: ר' שרגא פייטל לוין.

• אורך ימים - י"א ניסן תשנ"ב (שנת הצדי"ק)

ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי. (תהלים צא, טז) לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• מזמור שיר ליום השבת - י"א ניסן תשנ"ג

מזמור שיר ליום השבת. טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. צדיק כתמר יפרח כארוז בלבנון ישגה. הנה זה משיח בא. אט אט אט קומט משיח, אט אט אט איז ער דא, נאר עפעפנט אויף די אויגען, אט אט אט קומט משיח אט אט אט איז ער דא, משיח שטייט שוין אויפ'ן שוועל. (תהלים צב, א-ב; יג) לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• נכון כסאך - י"א ניסן תשנ"ד

נכון כסאך מאז מעולם אתה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. יחי המלך, מלך המשיח לעולם ועד. (תהלים צג, ב) לחן: התמימים בישיבת תורת"ל מוריסטאון.

• א-ל נקמות ה' - י"א ניסן תשנ"ה

א-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע. הנשא שפט הארץ השב גמול על גאים. עד מתי, עד מתי. הוא אבינו הוא מלכנו הוא משיענו. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. כי לא יטש ה' עמו ונחלתו לא יעזב. (תהלים צד, א-ב; יד) לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• לכו נרננה - י"א ניסן תשנ"ו

לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו. נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. (תהלים צה, א-ב) לחן: ר' יוסף יצחק סילברמן.

• שירו לה' - י"א ניסן תשנ"ז

שירו לה' שיר חדש שירו לה' כל הארץ. שירו לה' ברכו שמו בשרו מיום ליום ישועתו. כי גדול ה' ומהלל מאד נורא הוא על כל אלוקים. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. (תהלים צו, א-ב: ד)
לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• ה' מלך - י"א ניסן תשנ"ח

ה' מלך תגל הארץ ישמחו איים רבים. כי אתה ה' עליון על כל הארץ מאד נעלית על כל אלוקים. שימחו צדיקים בה' והודו לזכר קדשו. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. (תהלים צו, א: ט: יב)
לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• זכר חסדו - י"א ניסן תשנ"ט

זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו. הריעו לה' כל הארץ פצחו ורננו וזמרו. זמרו לה' בכנור בכנור וקול זמרה. וחצצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד.
(תהלים צח, ג-ו)
לחן: ר' שלום ברוכשטט

• יודו שמך - י"א ניסן תש"ס

יודו שמך גדול ונורא קדוש הוא. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. רוממו ה' אלקינו והשתחוו להדם רגלי, והשתחוו להר קדשו כי קדוש ה' אלקינו. (תהלים צט, ג: ט)
לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• מזמור לתודה - י"א ניסן תשס"א

מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ. עבדו את ה' בשמחה באו לפני ברננה. באו שערי בתודה חצרתיו בתהלה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. עמו וצאן מרעיתו. ועד דר ודר אמונתו. (תהלים ק, א-ד)
לחן: ר' זאב פיזום.

• לדוד מזמור - י"א ניסן תשס"ב

לדוד מזמור חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה. מאה שנה אשירה לך ה' מאה שנה
אזמרה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. מלך המשיח חי וקיים,
חי לעולם ועד. (תהלים קא, א)
לחן: ר' דוד כהנוב.

• ואתה ה' - י"א ניסן תשס"ג

ואתה ה' לעולם תשב וזכרך לדר ודר. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם
ועד. ואתה הוא חי וקים, ושנותיך לא יתמו. בני עבדיך ישכנו וזרעם לפניך יכון.
(תהלים קב, יג: כח-כט)
לחן: ר' דובער פרבר.

• ברכי נפשי - י"א ניסן תשס"ד

ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו. ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל
משלה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד, ומלכותו בכל משלה.
ברכו ה' כל מעשיו בכל מקמות ממשלתו, חי וקים לעולם ועד, ברכי נפשי את ה'.
(תהלים קג, ב: יט: כב).
לחן: ר' ישראל גרנובטר.

• ברכי נפשי - י"א ניסן תשס"ה

ברכי נפשי את ה', ה' אלוקי גדלת מאד הוד והדר לבשת. ויין ישמח לבב אנוש,
להצהיל פנים משמן, ולחם לבב אנוש יסעד. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד ברכי נפשי את ה' הללוי-ה. (תהלים קד, א: טו: לה)
לחן: ר' מנחם מענדל לבקיבקר.

• הודו לה' - י"א ניסן תשס"ו

הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. שירו לו זמרו לו שיחו בכל
נפלאותיו. התהללו בשם ה' ועזו בקשו פניו תמיד. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך
המשיח לעולם ועד, חי וקים, יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד, חי
לעולם ועד. (תהלים קה, א-ג)
לחן: ר' דוד כהנוב.

• הללוי-ה הודו לה' - י"א ניסן תשס"ז

הללוי-ה הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. ויושיעם למען שמו להודיע את גבורתו. ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללוי-ה. מלך המשיח חי וקים לעולם ועד, ואמר כל העם אמן הללוי-ה. ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. (תהלים קו, א-ב: ח: מח)
לחן: ר' מנחם מענדל לבקיבקר.

• הודו לה' - י"א ניסן תשס"ח

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר. ויזבחו זבחי תודה ויספר מעשיו ברנה. יראו ישרים וישמחו וכל עולה קפצה פיה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. מלך המשיח חי וקים לעולם ועד. (תהלים קז, א-ב: כב: מב)
לחן: ר' יוסף גרייזמן.

• שיר מזמור לדוד - י"א ניסן תשס"ט

שיר מזמור לדוד. נכון לבי אלקים אשירה ואזמרה אף-כבודי. עורה הנבל הנבל וכנור אעירה שחר. אורך בעמים ה' ואזמרך, בלאמים. למען יחלצון ידיך. הושיעה ימינך וענני. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. מלך המשיח חי וקים. ועל כל הארץ כבודך. (תהלים קח, א-ג: ו-ז)
לחן: ר' ברוך פרבר.

• אודה ה' - י"א ניסן תש"ע

אודה ה' מאד בפני ובתוך רבים אהללנו. ואתה אלקים ה' עשה אתי למען שמך. כי טוב חסדך הצילני. וידעו כי-ידיך ואת אתה ה' עשיתה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. מלך המשיח חי וקים. (תהלים קט, כא: כו: ל)
לחן: ר' יוסף יצחק סילברמן.

• לדוד מזמור - י"א ניסן תשע"א

לדוד מזמור. נאם ה' לאדני שב לימני. מטה עזך ישלח ה' מציון. רדה בקרב איביך. נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי. מלכי צדק. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד, חי לעולם ועד. (תהלים קי, א-ב: ד)
לחן: ר' שלום הלוי הורביץ, התאים: ר' שמואל פרלשטיין.

• הוד והדר - י"א ניסן תשע"ב

הוד-והדר פעלו וצדקתו עמדת לעד. כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים. זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה'. פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו, חי וקים לעולם ועד, קדוש ונורא שמו. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד.

(תהלים קיא, ג-ד: ו:ט)

לחן: ר' בערל פאשטער

• אשרי איש - י"א ניסן תשע"ג

אשרי-איש ירא את ה', במצותיו חפץ מאד. גבור בארץ יהיה זרעו, דור ישרים יברך. זרח בחשך אור לישרים, חנון ורחום וצדיק. כי-לעולם לא יימוט, נכון לבו בטח בה'. צדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד. מלך המשיח חי וקים, קרנו תרום בכבוד. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. תהלים קיב, א-ב: ד: ו-ז)

לחן: ר' בערל פאשטער.

• יהי שם - י"א ניסן תשע"ד

יהי שם ה' מברך, מעתה ועד-עולם. מי כה' אלקינו המגביהי לשבת. המשפילי לראות בשמים ובארץ. מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון. להושיבי עם-נדיבים, עם נדיבי עמו. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. מלך המשיח חי וקים, חי וקים לעולם ועד. (תהלים קיג, ב: ה: ו-ח)

לחן: ר' אהרן הכהן בלסופסקי.

• בצאת ישראל - י"א ניסן תשע"ה

בצאת ישראל ממצרים, בית יעקב מעם לעז. היתה יהודה לקדש, ישראל ממשלותיו. הים ראה וינס, הירדן יסב לאחור. ההרים רקדו כאילים, גבעות כבני צאן. מה-לך הים כי תנוס, הירדן תסב לאחור. ההרים תרקדו כאילים, גבעות כבני צאן. מלפני אדון חולי ארץ, מלפני אלוך יעקב. ההפכי הצור אגם-מים, חלמיש למעינו-מים. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. מלך המשיח חי וקים, חי וקים לעולם ועד. (תהלים קיד, א-ח)

לחן: ר' ישראל גרנובטר.

• לא לנו ה' - י"א ניסן תשע"ו

לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד על-חסדך על-אמתך. ישראל בטח בה' עזרם ומגנם הוא. מלך המשיח, חי וקים, עזרם ומגנם הוא. ואנחנו נברך י-ה מעתה ועד-עולם הללוי-ה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. (תהלים קטו, א: ט)
לחן: הת' אברהם חריטונוב.

• כוס ישועות אשא - י"א ניסן תשע"ז

כוס ישועות אשא ובשם השם אקרא, לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא, נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו, יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד, בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים הללוי-ה. (תהלים קטז, יג: ט)
לחן: ר' שלום ברוכשטט.

• אתהלך לפני ה' - י"א ניסן תשע"ח

אתהלך לפני ה' בארצות החיים, אתהלך לפני ה' בשנת החיים. כוס ישועות אקרא ובשם ה' אשא, מלך המשיח חי וקים. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. בחצרות בית ה', בתוככי ירושלים הללוי-ה. (תהלים קטז, ט: יג: ט)
לחן: ר' דוד כהנוב

• הללו את ה' כל גויים - י"א ניסן תשע"ח

הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האמים. כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם הללוי-ה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד. (תהלים קיז, א-ב)
לחן: הת' חיים אליהו שטרנברג.

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' ישראל ב"ר יעקב ז"ל
קונסטנטיני

מקושר בלב ונפש לרבי
מליובאוויטש מלך המשיח שליט"א
חביבות וחיות מיוחדת היתה לו בלימוד החסידות
עסק במסירות במבצע תפילין ובשאר מבצעי
הרבי מתוך השליחות היחידה קבלת פני משיח
צדקנו בפועל ממש
נלב"ע אור ליום חמישי
י"ח תשרי ג' דחול המועד סוכות ה'תשע"ז

לעילוי נשמת
שמעון בן יעקב ז"ל
ישר

ת'נ'צ'ב'ה'

לעילוי נשמת
הרה"ח מרדכי בן הרה"ת יואל ומרת חייה בת
הרה"ת יוסף ראובן ע"ה
דובקין

.

לעילוי נשמת
הנערה חנה איידל ע"ה בת יבלחט"א
הרה"ת יואל שיחי'
דובקין
ת'נצ'ב'ה'

לזכות

החתן הרה"ת **מנחם מענדל** והכלה **ברכה גיטל** שי'

קונסטנטיני

ולזכות הוריהם

מרת **דליה תחי'** **קונסטנטיני**

הרה"ח **יואל** וזוגתו **מנוחה נוגה** שי' **דובקין**

ולזכות זקניהם

מרת **יפה תחי' ישר**

הרב **משה** וזוגתו **ציפורה** שי' **שטרן**

וכל יוצאי חלציהם

שיזכו קבל פני משיח צדקנו

תיכף ומיד ממש בהתגלותו המיידית

של כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א